

Faaineineraa Tāmau
Ètārētia Porotetani Māòhi / Tuhaa 1
21-25/02/2012

Te Ûtuafare Òrometua e ta na tāviniraa
i roto i te Ètārētia e te nūnaa

Haamauruururaa

I ora mai na tātou i te Faaineineraa Tāmau no te mau Ûtuafare Òrometua i te EPM/Tuhaa 1, mai te mahana piti 21 e tae atu i te mahana māa 25 no fepuare 2012. Te hinaaro nei te Tomite Faaineineraa Tāmau a te EPM e haamauruuru maitaì i

— te ùtuafare òrometua o Tetuanui mā, te ùtuafare o te Àuvaha pāroita, to te Âpooraa Tiàtono o te pāroita Tehaaehaa, te mau taeàè e te mau tuahine tei fārii maitaì ia mātou no te roaraa o teie hepetoma rururaa i te pae no te nohoraa, te mau maitaì o te tino e te mau tūàparauraa ;

— te ùtuafare o te Peretiteni EPM/Tuhaa 1, oia o Namata mā, tei faaineine māite i te mau ùtuafare òrometua ia âmui mai no teie hepetoma tei faataahia no te feruri i ta tātou tumu parau i haamata mai na i te hiò i ta tātou Rururaa Òrometua i te âvaè tiurai 2012 : *Te Ûtuafare Òrometua e ta na tāviniraa i roto i te Ètārētia e te nūnaa ;*

— te mau ùtuafare òrometua tei hōròà i to rātou tāatoàraa no te tūtonu i nià i ta tātou tumu parau, mā te ôpere auòrometua i to rātou mau manaò e mau manaònaòraa, ta rātou mau uiuiraa e mau faauiuiraa tei riro ei faahohonu atu ā i te feruriraa pīpīria, ètārētia e vaamataèinaa, e te reira, no te haamaitaì ia i ta tātou mau tāviniraa ;

— haamauruururaa atoà i te mau hoa o te mau òrometua, mai te mau vahine e oia atoà te mau tāne, tei faaite hua i to rātou âau tauturu i te mau àhopa òrometua e ora-ùtuafare-hia ra e rātou mā te pure, te tūàparau, e te faaitoito.

Oia mau, te vai ra te mau feruriraa e vaivai mai ra mā te tiaì ā i te tahi mau pāhonoraa e au no ta tātou tāviniraa, te mau uiuiraa i te pae no *te faaroo e te fāiraa*

faaroo, te Pīpīria e te heheuraa, te Parau Maià e te hiroà, te àhopa òrometua e te àhopa vaamataèinaa, to tātou parau e vai ra i te fenua nei e tē vai ra nā te ara, te òrometua e to na ea, te huru oraraa e ìtehia io tātou nei i teie mahana, etv. Te faufaa rahi rā e tià ia haamanaòhia atu ia tātou, e mau uiuiraa teie o tei faahiroà faahou mai ra i to tātou tiàraa òrometua i roto i te mau tautooraa a te EPM e âpee nei te hui faaroo e te vaamataèinaa e faaruru atoà nei i ta na atoà mau uiuiraa rau.

Ia au i te hiòraa âmui, ua manuia maitaì te fā a te Tomite Faaineineraa Tāmau, *no te mea ua tuatāparau māite te mau ùtuafare òrometua i to rātou parau, ta rātou mau uiuiraa. Oia mau, te hinaaro atoà nei rātou i te tahi mau aratairaa haapiiraa pīpīria, parauatua, hiòraa oraraa, hiroà, vaamataèinaa, etv, no te tauturu i ta rātou mau feruriraa e mau faaòhiparaa i te mau àhopa òrometua. Ua tāpaòhia te reira mau poroì, e e haafaufaahia i te mau fārereiraa i muri nei.*

No reira ia haamaitaìhia te Fatu no teie hepetoma Faaineineraa Tāmau ta tātou i fānaò aè nei, e ia haamaitaì mai te Fatu i te mau ùtuafare òrometua e ta rātou mau pāroita.

Te Tomite Faaineineaa Tāmau a te EPM

Tomite Faaineineraa Tāmau a te EPM

Rauti Tumu : Jean TEURURAI, Tehaapapa

Pupu 1 : Te Ûtuafare Òrometua, to na tiàturiraa e ta na tāviniraa

Julien MAHAA, Iotua

Antonino Rongotama LUCAS, Tihiri

Gaston TAUIRA, Marama

Pupu 2 : Te Ûtuafare Òrometua e te Ètārētia

Here HOÏÛRE, Taoàhere

Taarii MARAEA, Taarii

Clet TEHIUOTOÀ, Taìtapu

Ioane IOTUA, Iotua

Stanley TETUAHITI, Namata

Pupu 3 : Te Ûtuafare Òrometua e te nūnaa

Jean TEURURAI, Tehaapapa

Etienne ARAPARI, Temarama

Marama TETUAITEROÏ, Maramahānere

Arthur FAUA, Tachau

Te mau Ûtuafare Òrometua e ta rātou mau pāroita i te EPM/Tuhaa 1

<i>Ûtuafare Òrometua</i>	<i>Pāroita</i>
Terani TIHOPU, Nohoarii Vahine e Nohoarii Tāne	Piraè
Serge FAAITE, Tehihio Tāne e Tehihio Vahine	Âruc
Thognio PERE, Tāmuera Tāne e Tāmuera Vahine	Māhina
Alain MAITERE, Tetuanui Tāne e Tetuanui Vahine	Papenoò/Tehaaehaa
Adrien FLORES, Vaetua Tāne e Vaetua Vahine	Tiàrei/Mahaèna
Faria TEVAEARAI-TARIHAA, Tereva Vahine e Tereva Tāne	Hitiaa
Stanley TETUAHITI, Namata Tāne e Namata Vahine	Faaone/Taravao
Paul TEHAHE, Marama Tāne e Marama Vahine	Àfaahiti
René RAI, Rai Tāne e Rai Vahine	Pueu
Vairea TEURURAI, Teriitaria Vahine e Teriitaria Tāne	Tautira

Tārena Hepetoma Rururaa

Te mau pureraa poi
(Teie te mau haapoteraa no te mau poroi pureraa poi)

Mahana piti 21 no fepuare 2012

Te Utuafare o Tamuera Orometua. Taiōraa Pipiria : Taramo 113

Poroi : E haamaitai i te Atua e te mau tavini o te Atua, ia haamaitahia te Atua. E parau no te mau nunaa atoà o teie nei ao, ia haamaitai ratou i te Atua.

Haamaitai : Rave i te òhipa no te faatupuraa i te maitai, e terā maitai no terā òhipa ta òe i rave, ei tumu no te faaite i te maitai i te Atua. E tuhaa ta te Atua e titau ra i te taata ia faatupu i te maitai. No te nunaa māōhi, e imiraa i te rāvēa ia faatupu i te maitai.

Teie faaineineraa i ta tātou, no te tūraira ia tātou e no te haamaitai i ta te Atua tītauraa no te faatupu i te maitai. E ia rahi hoī ta òe e faatupuraa i te maitai, te rahi atoà ra ia to te Atua òaōaraa ia òe. No reira te āpeeraa te mau òhipa atoà i roto i teie Faaineineraa Tāmau, te faatupu ra ia tātou te maitai o te Atua.

Mahana Toru 22 no fepuare 2012

Te Utuafare o Vaetua Orometua. Taiōraa Pipiria : Taramo 114

Poroi : Te miti, te aru e te mau māmoē teie e haamaitai ra i te Atua, no te mea ua faaroo ratou i te reo o to ratou Fatu. Haamanaōhia atu ra i te Taramo 119 tei haamaitai i te Fatu. Tātou atoà i teie mahana, titauhia tātou e haamaitai i te Atua : ia āpiti tātou i te rahu no te haamaitai i te Atua. No teie Faaineineraa Tāmau, te uiui nei tātou : e riro ānei ta tātou tāviniraa ei haamaitairaa i te Atua ? Na te Vārua Faaāò e tauturu ia tātou i te hiò āmui i te haamaitairaa i te Atua.

Mahana Maha 23 no fepuare 2012

Te Utuafare o Tehihio Orometua. Taiōraa Pipiria : Taramo 115

Poroi : « Tei hea to ratou Atua i tenā na ? » (ir. 2) Aore ra, o vai te Atua mau ia au te rauraa o te nunaa ? Na te feiā hāmani atua haavare teie uiuiraa. Io tātou nei, o Taaroa te Atua i hāmani i te taata i te repo o te òpū o te fenua. Eere ānei hoē ā Iehova e Taaroa, a taa atu ai te rauraa e te taaēraa o te huru e te hiroà Iteraera e Māōhi ? Mai te mea e hohōa tātou no te Atua e atua anaè ia tātou, e tiā ia tātou ia haapaò maitai i ta tātou tāviniraa, ia au i to na hinaaro.

Himene-Pure : O òe te tumu, mātou te ohi.

Mahana Pae 24 no fepuare 2012

Te Utuafare o Tereva Vahine Orometua. Taiōraa Pipiria : Taramo 116

Poroi : « E aha ra ta ù e hopoi na Iehova i te mau hāmani maitai no na ia ù nei ? » (ir. 12). I roto i ta tātou mau tāviniraa, e aha ta tātou e hopoi na te Atua ? Inaha, te fānaò nei tātou i te mau hāmani maitai no ò mai i te Atua. I roto i te òaòa e te ahoaho, aita atu to tātou e ora, maoti rā o te Atua to tātou tauturu. Tātou i roto i ta tātou mau tāviniraa, e hōrōa pāpū ia tātou no te Atua. Ia tauturu mai rā te Atua ia tātou. Te poroira, ia itoito tātou i roto i ta tātou tāviniraa.

Mahana māa 25 no fepuare 2012

Te Utuafare o Nāmata Orometua. Taiōraa Pipiria : Taramo 117

Poroi : Te faufaa o teie taramo nainai roa aè, o tei tūrama rā ia tātou i roto i te tāviniraa. Haamaitai i te Atua e te mau nunaa. I teie Hepetoma Faaineineraa Tāmau, ta tātou tumu parau, Te Utuafare Orometua e ta na tāviniraa i roto i te Ètārētia e te nunaa. Tei roto tātou i te nunaa māōhi tei fārii i te mau maitai a te Atua. E taata tātou tē tiā ia faaite faahanahana i te maitai o te Atua. Eere tātou no te faaiteite ia tātou. Te titauraa i te nunaa e te taata ia faaite i te maitai pau òre o te Atua.

Rauti Haapiiraa :
Iotua, Tihiri, Marama

**Te Òrometua,
 to na tiaturiraa
 e ta na tāviniraa
 Ia au i te Ioane 15/1-27**

Taiōraa pīpīria : Ioane 15/1-27

Ietu, te vine mau

¹ O vau te vine mau, e o taù Metua te faaàpu. ² E te mau âmaa hotu òre atoà i roto ia ù nei ra, na na ia e tãpū ê atu : e te mau âmaa hotu atoà ra, na na ia e tope ia maitaì, ia rahi atu ā te hotu. ³ Ua mā rā òutou i tenā na, i te parau ta ù i haapii atu ia òutou na. ⁴ A àti mai ia ù, e na ù e àti atu ia òutou : mai te âmaa eita e hotu noa o ia anaè ra, ia òre ia àti mai i te vine ra ; e òre atoà òutou ia òre ia àti mai ia ù ra. ⁵ O vau te vine, o òutou te âmaa. O tē àti mai ia ù ra, e o tē àti atu vau ia na ra, o ia tē hotu rahi. I taaè atu òutou ia ù ra, aore roa ia e mea e tià ia òutou. ⁶ O te taata e òre e àti mai ia ù ra, e faaruèhia ia mai te âmaa ra e marō atu ra ia. O tē haaputuhia ia ei vahie e tahuhia atu ra. ⁷ I àti mai òutou ia ù ra, e ia vai māite ta ù parau i roto ia òutou na, e ani noa ia òutou i ta òutou i hinaaro ra, e e hōrōàhia ia ia òutou. ⁸ O te mea ia e maitaì ai taù Metua, ia rahi to òutou hotu : e riro ia òutou ei pipi na ù i reira. ⁹ Mai te Metua i here mai ia ù nei ra, ua here atoà atu hoì au ia òutou : ia vai-here-hia atu ā òutou e au. ¹⁰ I haapaò òutou i ta ù ra parau, e vai-here-hia atu ā òutou e au ; mai ia ù i haapaò i te parau a taù Metua ra, e te vai-here-hia nei ā vau e ana.

¹¹ I parau atu vau ia òutou i teie nei mau parau, ia vai ā to ù òaòà ia òutou, e ia tià atoà hoì to òutou òaòaraa.

¹² Teie ta ù parau, ia aroha òutou ia òutou iho, mai ia ù e aroha atu ia òutou na. ¹³ Ia hōrōà te taata i to na iho ora no to na ra mau tauà, aita roa e taata aroha ê atu i tei reira. ¹⁴ O òutou to ù tauà ia haapaò òutou i te mau parau atoà ta ù i parau atu ia òutou na. ¹⁵ Eita atu rā vau e parau atu ia òutou e e tāvini ; aore hoì te tāvini i ìte

i ta to na ra fatu e rave ra. Ua parau rā vau ia òutou e e tauà ; ua faaite atu hoì au ia òutou i te mau parau atoà ta ù i ìte i taù Metua ra. ¹⁶ Eere o òutou tei hinaaro mai ia ù, o vau rā tei hinaaro atu ia òutou, e ua haapaò ia òutou ia haere òutou e ia hotu i te huero, ei huero vaiiho taiàtā, ia hōrōà mai te Metua ia òutou i ta òutou e ani atu mā to ù nei iòà ia na ra.

¹⁷ Teie ta ù parau ia òutou, ia aroha òutou ia òutou iho.

Te riri o te ao ia Ietu e ta na mau pipi

¹⁸ Ia riri mai to te ao ia òutou ra, a haamanaò e o vau ta rātou i riri mai na, hou i riri mai ai ia òutou. ¹⁹ Ahiri òutou no teie nei ao, e au mai teie nei ao i to na iho. No te mea rā eere òutou i to teie nei ao, o vau i māiti ia òutou no roto i teie nei ao, e riri mai ai teie nei ao ia òutou. ²⁰ E haamanaò i ta ù i parau atu ia òutou na : Aore te tāvini i hau i to na ra fatu . I hāmani ìno na rātou ia ù ra, e hāmani ìno atoà ia rātou ia òutou ; i haapaò na rātou i ta ù ra parau, e haapaò atoà ia rātou i ta òutou. ²¹ No to ù nei iòà e nā reira mai ai rātou ia òutou, no te mea aore rātou i ìte ia na i tei tono mai ia ù nei ra. ²² Ahiri au aore i haere mai e parau atu ia rātou ra, aore ia a rātou hara. I teie nei rā, aore roa o rātou òtoheraa i ta rātou hara. ²³ O tē riri mai ia ù ra, ua riri atoà ia i taù Metua ra. ²⁴ Ahiri au aore i rave i rotopū ia rātou i te òhipa rave-òre-hia e te taata atoà ra, aita ia a rātou hara. I teie nei rā, ua ìte ia rātou i tei reira, e ua riri mai ā ia ù e taù Metua atoà hoì. ²⁵ Tià atu ra ia rātou te parau i pāpāhia i roto i ta rātou ture ra e : *I riri noa mai rātou ia ù aore e hara.*

²⁶ Ia tae mai rā te Faaà no ô mai i te Metua ra na ù e tono mai, o te Vārua parau mau no ô o ia i te Metua ra, na na vau e faaite. ²⁷ E e faaite atoà hoì òutou, no te mea i pihai atoà iho òutou ia ù nei mai te mātamua mai ā.

1. Te tahi mau parau ômuararaa

1.1. Te taata i fatu i teie Èvaneria : Ia au i te faahitiraa a te mau Metua no te Faaroo no te Ètārētia Mātāmua mai ia Ignace no Ànetiohia (Âtia Matahiti 115 AD), ia Irénée no Lyon (Farāni Matahiti 130 AD), ia Justin Le Martyr (Paretetina Matahiti 150 AD) e aore ia o Tertullien no Cartage (Âfirita Matahiti 160 AD) tei haapāpū e na Ioane Àpotetoro i pāpāi i teie Èvaneria. Teie rā, te uiuiraa i ô nei : O vai mau na terā Ioane e faahitihia nei ? O Ioane ānei, « *te tamaiti a Tepetaio* » e, e taata ravaai, e aore ia o Ioane ānei, « *te pipi herehia e Ietu* » o tei riro mai ei Àpotetoro na te Fatu e tei pee tāmāu ia Ietu, e aore ia « *o te tahi atu Ioane* » ? No te mau Metua o te Ètārētia Mātāmua, o Ioane Àpotetoro tei pāpāi i teie Èvaneria e tae noa atu i te « mau Èpitetore a Ioane » e te « puta Àpotarupo ».

1.2. Te tau e te vāhi pāpāiraa : Ua tiāturi te feiā tei faanaho i te tāpura o te Pīpīria tei te pae rii hopeà no te Tenetere Mātāmua (Matahiti 90 AD) to Ioane pāpāiraa i teie Èvaneria, i tuuhia ai ta na mau pāpāiraa i muri mai i te mau Èvaneria Hiò Âmui (*Synoptique*). E ia au atoa i te mau Ôtaro Parau tei ìtehia i te pae Miti Metiteranea (Matahiti 1900 AD), tei Èfetia o Ioane, oia hoì i te tuhaa no Âtia Iti, a pāpāi ai o ia i teie Èvaneria e ua pohe o ia nā roto i te mau hāmani-ino-raa tei tupu i te Tenetere Mātāmua.

1.3. Hiòraa parau atua : Ua niuhia te Èvaneria a Ioane i nià i nā manaò tumu e piti : te Tiàraa Metia o Ietu e to na atoà Tiàraa Tamaiti na te Atua o tei faatià i te mau parau tohu e te faatupuraa i te Ôpuararaa Faaora a te Metua i faaauhia ai ta na Èvaneria i te hohoà no te manu ra e âeto. Teie nā manaò e piti, ua haamauhia i nià i te parau no te Àtiraa, oia hoì to na Àtiraa e te Metua e te parau no te Here, no te Aroha.

1.4. Te parapore no te Vine Mau : Nā roto i te hohoà no te vine o ta na i faahitò ei hohoà no te vine mau, ua faahiti Ietu i

nā parau faufaa e piti : a tahi, *te Ao no to na Àtiraa i to na Metua o tei niuhia i nià i te parau no te Here* ; e te piti, *te Ao no te « riri e te hae » o teie Ao taata (māteria), oia hoì te « au òre o to te nei i te Atua o te Èvaneria »*. Te auraa, te vai ra te taupupu o teie Ao taata no te fārii i te Ao no te Here, oia hoì te Ao o te Atua.

2. Ioane 15/1-17 : Ietu, te vine mau

2.1. Ioane 15/1-6 : Te « àtiraa » i te Metia e te tiàraa pipi/tāvini : I roto i te « àtiraa/àti-tāmāu-raa », e faaiteraa teie na te pipi/tāvini i to na tūātiraa pāpū e to na tiāturiraa pāpū i to na Fatu, oia hoì to na faaroo. E faaararaa teie i te pipi/tāvini i te tuhaa o ta na e rave no to na Fatu. E rāveà atoà teie e faufaahia ai te tāviniraa a te pipi/tāvini, e e faaòàòà i te âau o te Fatu òhipa. Na te Parau e tāmā, oia hoì e tope, ia maitai faahou te « àtiraa » o te pipi/tāvini i to na Fatu, e ia rahi atu ā te hotu o ta na tāviniraa. No tei òre e àti i te Fatu, eita ia e hotu, e e tāpūhia ia.

2.2. Ioane 15/7-17 : Te here/aroha e te pipi/tāvini : Te faatupuraa i te here/aroha, e tītauraa teie i te pipi/tāvini, no te mea e hinaaro no te Fatu e tei riro mai te tahi tāpaò faatau aroha tei tauturu i te tāviniraa a te pipi/tāvini, e mai te tahi haamaitairaa i te Atua, te Fatu o te òhipa. Te hohoà o te here/aroha e rave, terā ia ta te Metua e te Tamaiti i faaitē mai. Te maitai e te manuia o teie òhipa, nā roto ia i te faatupu-hope-roa-raa i te hinaaro o te Atua/ta na Parau. Te àtiraa i roto i te here/aroha, hoē ā ia e haapaò i te parau. Te tiàraa a te Fatu, ia tupu te òàòà, ia hotu mai i te maa, e ia pāfaihia e te taata/te pāfaihia atu ra, te hotu mai ra. Ua hōroàhia mai, a ôpere atu ia na te mau « tauà », no te mea e tāpura òhipa na te mau pipi/tāvini i roto i teie tonoraa, tei haapāpū atoà mai i to rātou mātiraahia. Nā roto i te here/aroha e ìte ai te pipi/tāvini i te hinaaro e te ôpuararaa ora a te Atua no teie nei ao.

3. Ioane 15/18-27 : Te au òre o te ao nei, ei tahua òhiparaa na te pipi/tāvini

3.1. Ioane 15/18-25 : To Ietu faaararaa i ta na mau pipi e faaruru atu rātou i te « au òre » o to te ao nei.

I roto i te tātuharaa mātāmua, te tuu nei Ietu i ta na mau pipi i mua i te parau no te òreraa to te « ao » nei e « au » mai ia rātou, inaha i òre na hoì i « au » ia Ietu iho. Te tumu no teie « au òre », « riri e hae », no roto mai i te feiā tei faaroo i te Èvaneria, te Parau Maitaì, e tei òre rā i tātarahapa no te fārii e no te ìte ia Ietu e te Atua Metua i tonono mai ia na : aita atu e tumu to teie « au òre », « riri e hae », maoti rā te òreraa te āau o te taata hara e hinaaro i te faaararaa a te Atua Metua mā te Metia. I muri mai i teie pātoìraa i te Atua o te Èvaneria, te vai nei te hinaaro o te taata hara e faaòhipa i to na « iho ao » ei rāveà no te faaararaa ia na iho.

3.2. Ioane 15/26-27 : To Ietu faaararaa i ta na mau pipi e tonono mai o ia i te Faaà no te tauturu i to rātou oraraa faaroo e tāviniraa

Na te piti o te tātuharaa e haamatara i te tahi ùputa āpī no te feiā hara tei òre e fārii e tuu ia rātou i roto i te tātarahaparaa, e inaha, e tonohia mai te Vārua Faaà i te

mau pipi ra, a tahi, no te haapāutuutu atu ā i te parau no te « àti-tāmau-
raa » i rotopū ia Ietu, ta na mau pipi e te feiā tei fārii ia Ietu ei Faaora e ei Fatu ; e a piti, no te tauturu i te mau pipi ia faariro i te « au òre » a te feiā pātoì i te Èvaneria, te Parau Maitaì, e tae noa atu i te toea o to te ao nei, ei tahua òhiparaa na rātou.

4. Te tahi mau uiiraa

No te mau uiraa i muri nei, ia pāhono-
hia ei tāuàparauraa i te parau o te òrome-
tua, to na tiaturiraa e ta na tāviniraa i teie
mahana :

E 4 pupu feruri

1. E aha no te òrometua te auraa no teie parau te « àtiraa i te Metia » ia au i te Ioane 15/1-6 ?

2. I roto i ta na tāviniraa, nā hea te òrometua i te faaòhiparaa i te parau no te « aroha » e te « here » ia au i te Ioane 15/7-17 ?

3. Ia au i te Ioane 15/18-25, tei hea atu ra te vairaa o te « au òre » i teie mahana, e e aha te tuhaa a te Òrometua ?

4. Ia au i te Ioane 15/26-27, i roto i to na tiaturiraa e ta na tāviniraa, nā hea te òrometua e ìte ai i te tuhaa a te Vārua Faaà ?

Feruriraa pupu e âmui

*Pupu 1 : Nohoarii mā, Tehihio mā,
Tāmuera mā*

**E aha no te òrometua te auraa no
teie parau
te « àtiraa i te Metia »
ia au i te Ioane 15/1-6 ?**

Pāhonoraa a te Pupu 1

Àti : e fifi ia tei tupu i roto i te tahi taata, ùtuafare (mai ānei, pohe etv...)

Tāati : e taime e piri ai te tahi e te tahi, te tāne e te vahine.

Faaāti : ia òhu te fenua i te haerehia.

Teie àti ta Ietu e parau ra, te manaò tumu e matara mai i roto, e « piri » ia, oia hoì « tāpiri ».

Ia hiò-anaè-hia teie parau i nià i te òrometua, aita atu e mea e tītauhia ra i te òrometua, oia hoì te piriraa atu a te Parau a te Atua.

Te òrometua : e piti taò teie, oia te « òro » e te « metua ».

Te « oro » : e taata tei î te îte e te paari no te aratai i te vaa i te vāhi e hinaarohia ra ia tāpae. Te auraa, e taata e rāveà ta na i te vāhi aita ta te tahi pae e rāveà.

Te « metua » : e toru tuhaa ta teie taò e faaite ra, te « aupuru », te « pāruru », te « faaamu ». Te auraa ra, e taata tei hōroà i te « ora ».

E faaitoitoraa teie i te feiā atoà e mau ra i teie tiāraa òrometua ia amo i te auraa o te parau.

Te àtiraa, eere ia i te faaātearaa, o te ìmiraa rā i te rāveà ia « piri » noa i nià i te tumu no reira tātou i tītauhia ai ei tāvini.

Feruriraa âmui

Ia hiò-anaè-hia teie parau « O vau te vine mau, o ta ù metua te faaapu », te auraa, te faahoì noa ra teie parau i nià i te fenua. Aita e parau to te vine mai te peu e aita e fenua. E te fenua ra, o te Atua atoà ia.

Te manaò tumu, e piri ihoā i nià i te Atua. E piri i nià i to tātou parau, e piri i nià i te fenua, e piri i nià i to tātou mādhiraa.

- Aita te òrometua e piri faahou ra i nià ia Ietu, ua piri rā o ia i nià i te faanahoraa,

mai te pereue, etv...

Te uiraa e tano ia ui : Tei hea te òrometua te haapiriraa ia na ? I nià i te Metia, aore ia i nià i te faanahoraa a te taata ? To tātou ia tāfifi i teie mahana, ua piri haere noa tātou i nià i te tahi mau mea tei òre e tano faahou i to te Atua hinaaro.

- Pāati : Hohoni, e mutu te auraa o teie parau. E tano ānei te reira auraa piri, i nià i te « pāati ». Eita !

- Ia noaa i te taata te haèhaa o te āau, terā mea neinei, terā te tahi mea ia tāpiri atu.

- O vai terā e àti ra ia vai ? E Māōhi ia terā e àti ra i nià ia Ietu. Eere i te àti Iuta, eere te Herēni, e Māōhi rā teie e àti nei i nià ia Ietu. Te auraa, ia îte ihoā òe i to òe parau, ia fārii òe i to òe māōhiraa. E to òe àtiraa i nià i to òe parau, te àti/piri ra ia òe i to òe Atua.

Te vai atoà ra terā parau « àti », mai te àti Tanaana, te àti Iuta. Te auraa, e aha to na tūātiraa i nià i teie àti e parauhia nei te ìrava ?

Pupu 2 : Tetuanui mā, Vaetua mā
**I roto i ta na tāviniraa, nā hea te
òrometua i te faaōhiparaa
i te parau no te « aroha » e te
« here » ia au i te Ioane 15/7-17 ?**

Pāhonoraa a te Pupu 2

1. Te tītauhia ra tātou e àti atu i te tumu, oia i te Atua. Te reira te mea e maitai ai te metua.

2. Te tītauhia ra te òrometua ia riro ei « tauà » eiaha rā ei tāvini no to na Fatu ia au te ìrava 15. Te manaò tumu i ô nei, e « faataua faahou » ia òe i to òe parau, to òe reo, to òe fenua, ta òe māa, to òe hiroà to òe Atua.

3. Na te parau i vaihohia mai e faaitoito ia tātou i te faatupuraa i te Faataura-Faahoaraa.

4. E hamata rā teie parau i nià i te òrometua, e faahau ia na iho ; i roto ia na iho no te haafāite ia na i to na Atua, to na ora.

Feruriraa âmui

- Faahoa, ìmiraa i te rāveà ia hoa.

- Taahoa, e faataa te parau, ia òre ia hoa faahou.

- E hiòraa teie na Ioane, te auraa e tāvini te manaò pūai e vai ra i roto i teie parau.

Pupu 3 : Tereva mā, Namata mā
Ia au i te Ioane 15/18-25, tei hea atu ra te vairaa o te « au òre » i teie mahana, e e aha te tuhaa a te Òrometua ?

Pāhonora a te Pupu 3

Te au òre : E fifi taata ia. E fifi terā ta te taata e faatupu nei.

Te fārii òre i te parau e matara mai i roto i teie parau. E te reira parau, e riri ia te auraa. Na te parau e faatupu i te riri.

Te tuhaa a te òrometua:

- Haapii, piri i nià i te Parau a te Atua.
- Hōroàraa i te māmarama o te parau.
- Ietu, e parau ia nā mua roa.
- To tātou parau, to te Māðhi.
- Tiāmāraa to te taata.
- Hōroà i te àma.

Feruriraa âmui

E « parau » te parau nā mua roa. Te auraa, aita tātou te taata nei e fārii atu ra i te reira Parau, i tae ai te manaò i nià i te parau no te fārii òre.

Ua tuu te Atua i te au òre i roto i te vahine e te ôfi, te auraa, e parau to te au òre i roto i ta te Atua raverā, eiaha rā i te taata noa.

E aha te fāito o te au òre e vai ra i roto i te taata no te òrometua ? E aha to tātou huru i mua i te reira huru to te taata i nià ia tātou, te mau òrometua ? Te vai atoà ra te au òre i rotopū i te òrometua e te òrometua. E faaitoito i te paraparau i roto ia tātou.

Ua tae anaè tātou i nià te reira fāito no te au òre, te auraa ra, e mea rahi terā. Oia hoì, hou aè te òrometua a haapii ai i te taata, e haapii o ia ia na iho. Ua ineine ānei o ia i te fārii i te reira mau parau, mau haapiiraa ia na ? Eita te òrometua, e faaea i te haapii ia na iho.

E taata parau te òrometua, te auraa, e ara atoà ia i te parau. E riro na te mau parau, mai te parau-tià, te parau-mau a te

Atua, ei mau parau au-òre-atoà-hia e te tahi pae o to tātou mau taata. Mai te mau faaâpīraa e tupu nei i roto i te EPM tei òre te tahi pae i fārii atu ra.

E mea maitaì atoà rā tātou ia ìte e tei hea atu ra te vairaa no te parau o te au òre i roto i te nūnaa e te òrometua, te òrometua e te òrometua etv...

Pupu 4 : Rai mā, Teriitaria mā
Ia au i te Ioane 15/26-27, i roto i to na tiaturiraa e ta na tāviniraa, nā hea te òrometua e ìte ai i te tuhaa a te Vārua Faaaò ?

Pāhonora a te Pupu 4

Ta te mau pipi, hou e muri mai i te Penetetote.

Eita te Vārua e arataì ia au i te faanahoraa a te taata, « e faaite o ia i ta te Fatu ».

Te tahi manaò i to mātou, oia hoì na te taata paha e ìte.

Feruriraa âmui

Aò : Aita e aòraa e aita e òhipa hape i ravehia e tei haapiihia ia òre ia topa faahou i roto i te hape.

Faaaò : E òhipa ia e rave no te faatupurāa i te maitaì.

Te tuhaa a te Vārua Faaaò, te tuhaa ia ta te Atua e rave noa ra no tātou, oia hoì te haapii, te parau, te tūramaraa i te Parau a te Atua... E tūraì, e e haamaitaì faahou atu te Vārua Faaaò i ta tātou huru paraurāa, ta tātou haapiiraa...

Te Parau, eere na te mau tāvini/òrometua, na te Atua te Parau e o te Atua te tumu o te Parau, te auraa, e tupu ta te Atua Parau. E àuvaha noa te òrometua no ta te Atua Parau, ia ìte rā te òrometua e eere noa o ia terā e rave ra i te òhipa, e tauturu atoà mai rā te Atua i te òrometua nā roto i teie Vārua Faaaò no te faatupurāa i te ora.

Te tahi manaò tauturu i te feruriraa

E tià ia haamauruuru-maitaì-hia te mau òpereraa manaò e te mau uiuira a te mau ùtuafare òrometua e to rātou mau hoa. E hau roa atu, tei tātou i te faahohonu māite i te reira ei tautururaa i ta tātou mau tāviniraa òrometua i teie nei mahana.

Ia tūtonu māite anaè tātou i nià i nā uiraa e 4, e ia au i tei matara mai roto mai i te mau ùtuafare òrometua, e ò na uiraa mātāmua e 2 i roto i te parau no te « au », e nā uiraa e 2 i muri mai i roto i te parau no te « au òre ».

Te « àti » e faahitihia nei e Ietu, o to te mau pipi ia « auraa » i te Metua, te Tamaiti, e te Vārua Faaaò. *Na te Metia teie « àtiraa », teie « auraa » e rahu nā roto i te fārereiraa ; âreà i te mau pipi ra, e fānaò rātou i te « fānau-faahou-
raa » e te « faa-au-raa âpī » i parauhia ai rātou ei mau « tamarii na te Atua » tei riro ei « taata âià » no te « Pātireia ».*

Te parau no te « tauà » i ô nei, e « tauàtiraa » te reira i rotopū i te Metia e ta na mau pipi ; e « tauàtiraa » tei rahuhia e te Parau. O te mea ia e taaê ai te « tauà » e te « hoa » : te « hoa » e tāāmuraa te reira ta te taata nei e faatupu ia « hoahia » to na i roto i to na oraraa, a fā noa mai ai te « taa-hoa » i te tahi taime, e i te tahi atu hoì taime ra, a « tāviri noa atu ai te hoa i te hoa » mai ta te himene e haamanaò mai nei.

Âreà i te parau no te « tauà », e tauturu te reira i te « pipi » ia haamanaò e aore ana e « faa-hoo-naraa » nā roto i ta na tāviniraa a mauruuru mai ai te Metia ia na.

Inaha, ta na tāviniraa e pāhonoraa ia na na no te faaite i to na òaòà i te faatauàraa mai te Atua Torutahi ia na ; ta na tāviniraa, e « faa-tau-aroha » na na i te Atua Torutahi i « aroha » mai ia na nā mua roa, e « aroha » mai ia na i naùanei, e e « aroha » mai ā ia na i te muriātau, i te « aroha mure òre » (ah. i te I Ioane no te parau o te « au » e te « aroha »).

I te mea e te hiti atoà ra te parau o te « poi » ei manaònaòraa na te mau ùtuafare òrometua, e tià ia haamanaòhia e ua faaòhipahia te reira parau e Pauro i roto i te Rōma 11 ei fāiraa e ei faaìteraa na na i to te Atua o te Èvaneria faaōraa i te mau taata e te mau nūnaa ê atu ia Ìteraèra i roto i te « faa-au-raa âpī ». I ô nei atoà, na te Parau a te Atua Metua mā te Metia e te Vārua Raa e « poi » i te taata (òrive òviri) tei tātarahapa/fāriu i nià i te tumu òrive a te Atua.

A taa noa atu ai teie parau no te « au », ua tūtono maitaì atoà te mau ùtuafare òrometua i nià i te parau o te « au òre » mā te haamanaò e te vai ra te reira i roto i te oraraa marumetia tātaìtahi e âmuitahi : te tiaìtururaa i ô nei, na te Fatu mā te « Vārua Faaaò » e tau i te reira « au òre » ei « au », a riro atu ai te reira faaâpīraa ei tauturu-atoà-raa i te pipi/tāvini no te òhipa i rotopū i te « au òre » o to te ao nei. I ô nei atoà, oia i roto i te parau no te « au òre » o to te ao nei, te tiaìtururaa, na te Fatu mā te « Vārua Faaaò » e tau i te reira « au òre » ei « au ». No te « au òre », ua ara te mau ùtuafare òrometua, mai te « rotoraa » o te Ètārētia e to na hoì « rā-paeàuraa » (tei òre ā i fārii i te Èvaneria), e e tahua òhipa tāmau ia na te pipi/tāvini e tae noa atu i te tupu-hope-roa-raa mai te Pātireia.

Rauti Haapiiraa :
Taoàhere, Taarii, Taitapu, Iotua,
Namata

Te Òrometua e te Ètārētia

Haapiiraa : *Te Ùtuafare Òrometua e te Ètārētia.*

Tumu parau : *Te ÈPM tītauhia no te poro i te Hau o te Atua.*

Uiraa : *Nā hea te Òrometua i te taururua i te ÈPM i mua i te Māōhiraa, te Fāiraa faaroo, te Parau a te Atua, te Hau o te Atua, te Faanahoraa e te Tāviniraa ?*

Te haaferuriraa e te manaò rau i mua i te tītauraa a te Fatu o te òhipa no te tauturu i te ÈPM :

- Te tītauraa i te Òrometua i te māmaramaraa, te fāriiraa e te faaōhiparaa i te mau parau : Ètārētia Porotetani Māōhi, Hau o te Atua, Fāiraa faaroo, Parau a te Atua, Faanahoraa e Tāviniraa...

- Te Fāiraa faaroo a te Ìteraèra e te mau Pipi i to rātou tau, ta te Māōhi e te ÈPM i te Atua i to rātou tau, ia au i te tūramaraa a te Parau a te Atua...

- Nā mua te òrometua (te « hoê » e te « tātou ») i te haapāpū i to na here ia na iho, e to na here i te Atua, te Fatu, te Ètārētia, te Nūnaa, (mai ta Ietu e tītau ra ia Pētero i te Ioane 21), e te haamanaò i ta na òhipa tumu, a fārii ai o ia i teie tiàraa Metua faatupu ora, ta na e ora ra i te taime no ta na mau òhiparaa i roto i te tāviniraa (mai te faaineineraa, te oraraa ùtuafare, e te āpceeraa hui faaroo e nūnaa).

- Te tītauraa i te òrometua e faariro i te parau no te tupuraa o te Hau o te Atua i Māōhi Nui nei, ei mānaònaòraa tumu na na...

Inaha, e tītauraa tumu teie na te Fatu, e te pure tāmāu nei hoì tātou (ia tae mai to òe ra hau) i roto i te roaraa o te tau, e te

taamino noa nei ā vētahi mau fifi o te oraraa Ètārētia, Nūnaa e to te Rahu (ia au i te mau tāpaò no te maraaraa te mau nūmera no te tahi mau fifi e mau àti o te taata i teie tau)...

- Te tītauraa i te Òrometua ia haere i roto i te haèhaa o te âau, e ia (hoì, faaātea) i te vāhi apiapi òre, no te haapae, te tātarahapa, te pure, te feruri, te tauì, te tāmā, te faaāpī, (oia hoì) no te hiò faahou i to na parau, to te Ètārētia e to te Atua...

Feruriraa pupu e âmui

Pupu 1 : Teriitaria mā, Tetuanui mā, Tāmuera mā

Nā hea te Òrometua i te tauturu i te EPM

i mua i te Parau a te Atua e te Hau o te Atua ?

Pāhonoraa a te Pupu 1

Faufaa e faahoì i te taata i roto i to na reo māōhi.

Hau fenua māōhi ; taata māōhi ; ture a te Atua no te Māōhi (here e te aroha).

I te pae no te Atua : eita te Atua e tāpeà i te mea paruparu. E haafaufaa rā i te mea maitaì.

Ìmi i te rāveà ia māmarama te taata.

Te Hau o te Atua : aita e peàpeà, aita e fifi.

Faahau te òrometua, to na âau. E tauturu te reira i te faatupuraa i te Hau o te Atua.

Nā hea te Ètārētia i te tauturu i te òrometua ?

Feruriraa âmui

I roto i ta te Atua, e tāpeà mai o ia i te mau maitaì ?

E tītau te taata no te haafaufaa i te mau maitaì no te òpere.

Na te hiòraa maitaì e haamaitaì i te mea paruparu o te taata, mai ia Ietu i rave no te taata hapepa.

Eita e tano e parau noa i te maitaì mā te òre e faahiti i te mea paruparu : ei taururua i te mau taeà rave-òhipa i te haaâmui-raa.

Haamanaò i te titona e te tītānia ia au i

te haapiiraa a Ietu.

Faahau i te òrometua ? Eiaha e âfai i te hau òre o te òrometua i roto i te taata : no reira, e paraparau i te Atua no teie hau òre, ia hau te òrometua ia haere o ia i roto i te taata, e ia maitai te òhipa.

Nā hea te òrometua i te tauturu i te Ètārētia ? Ia tauturu te òrometua i te Ètārētia, e ia tauturu atoà te Ètārētia i te òrometua, ia tauturu âpipiti te òrometua e te Ètārētia ei reira e noaa mai ai te itoito no te rave i te òhipa.

E tano ia ìte i te mau tauturu rau a te Ètārētia : e mea rahi te mau tauturu a te Ètārētia. E titau ānei tātou i te tahi tauturu hau ê atu ā ?

Te Ètārētia, eere te Faatereraa anaè, tei raro rā, tei roto i te hui faaroo.

Te vai atoà ra te Ètārētia e ta na mau faanahoraa, eere tei te pae māteria anaè, e hinaarohia te tauturu no roto mai i te Ètārētia. No reira te Pupu i tae ai i te aniraa i te Atua i te tauturu, te faahauraa i te âau o te òrometua.

E hoì mai i nià i ta tātou uiraa 1 !

Ta te Pupu hiòraa, o te reo māòhi ia : ia òre ia ânoì te tahi reo e te tahi atu reo.

Te Ètārētia, e taata, e nūnaa, e te òhipa nei tātou i pihai iho i terā nūnaa mā te ìmi i te rāvēa eiaha teie nūnaa ia purara.

E mea huru âano te parau, e faaitoito i te pāhono māite ia au i te uiraa.

E faaitoito i te faatere i te haapiiraa i roto i te pāroita : o ta tātou ia tauturu rahi

i te taata, oia te haapiiraa i te taata.

E rave rahi te mau māraramaramaraa i te Parau a te Atua tei riro ei tautururaa i te Ètārētia i te faatupu i te Hau o te Atua. E faatupu i te tâuàparauraa mā te ara e eere o tātou anaè tē tano e haapii.

*Pupu 2 : Nohoarii mā, Rai mā,
Vaetua mā*

Nā hea te Òrometua i te tauturu i te EPM

i te mau i te parau o te Māòhiraa e te Fāiraa faaroo ?

Pāhonoraa a te Pupu 2

Ta tātou tauturu i te Ètārētia :

- Faahoì i te nūnaa i nià i to na parau, i te vāhi ta na ora ra.

- E hoì i roto i terā huru ta te Atua i hōroà no na.

- Faahaere to tātou parau i roto i te HT, te Uì Âpī, te Tuahine.

- Ia faaineinehia te mau pipi òrometua i nià i te parau paari o te fenua. Faataime i to Ìteraera.

No te Fāiraa faaroo :

- E tano e haamaitai i ta tātou Fāiraa faaroo.

- E haapāpū faahou tātou i ta tātou Fāiraa faaroo.

- Fārii atoà tātou i terā mau Fāiraa faaroo tei fatuhia e te tahi mau pāroita ia au i to rātou parau.

Feruriraa âmui

E tiāmāraa ānei to te taata i te faanaho i to na parau ei fāiraa faaroo na na ?

Te vai ra te mau pāroita e ora nei i to rātou tiāmāraa no te papa haamori, te fāiraa faaroo, etv.

To tātou fifi i mua ra, o to tātou ia ère-
raa i to tātou parau. Ta tātou feruriraa pī-
pīria, e faahoì atoà mai i roto i to tātou
parau. Te vāhi manaònaò, o to tātou ia
rutu-noa-raa ia au i to tātou hinaaro. Inaha
hoì, e òhipa âmui teie na tātou ! E tâuà-
parauraa âmui !

Te fāiraa faaroo, ia ìte te taata i to na
parau nā mua roa a riro atu ai ei fāiraa
faaroo. To tātou parau, aita atoà tātou i
pāpū roa i te tahi mau parau i to tātou. E
hiò i te fāiraa faaroo EPM, eiaha rā te
parau o te Māòhi anaè.

Ua òmua mai o Pōmare mā nā roto i te
reo māòhi, i muri mai, ua nā roto tātou i
te reo peretāne, e tae noa atu i te reo fa-
rāni. I te Âua, i taupupū atoà na te parau
no te reo māòhi. I roto i te ôpuaraa Hure-
piti, ua faataahia te tahi « Âmaa Haapiiraa
Māòhi ». Eere rā i te Âua anaè, i roto atoà
rā i te mau ùtuafare.

Te parau o te « matara » ? E haapāpū i
te mea e hinaarohia mai ra e parau, faaite
i roto i te « matara ». No teie nei tātou i te
haamataraa, na to muri mai e haamaitai
roa atu.

Ta tātou fāiraa faaroo : na tātou e rave
i te reira no teie mahana ei faaìteraa i te
parau no te ora. Te Māòhi, eere i te àpu
noa, o te māa atoà rā e vai ra i roto ia na.

Na te fāiraa faaroo e tauturu ia tātou no
ta tātou tāviniraa e no te nūnaa atoà.

E papa ta tātou fāiraa i nià i te aha ? te
Māòhi anaè, e aore ia i te EPM ?

Eere te nūnaa iho te papa o ta na fāiraa
faaroo, o te Atua rā te papa o te fāiraa faa-
roo.

Nā ôrapa e 3 : Māòhi i rōpū, Vaihi, Ao-
tearoa, Rapa Nui ! 200 matahiti to tātou
haaparemoraahia. Ia tonohia te òrometua
i roto i te tahi pāroita, e faaitoito te òrometua
i te heheu i te parau o te reira pā-
roita.

No to tātou parau e vai ra i rāpae, e
haere e tii e faahoì mai. I te mea e ua fā-
rerei te Faatereraa e te Hui toofā, tiàturi

ia tātou e ua ravehia te tahi faaotiraa.

Ua ravehia te tahi faaotiraa a te Faate-
reraa no te reira mau parau e vai ra i
rāpae. E te ìmihia ra te rāveà e faatūatiati
i nā poro e 3.

I mua na, i ravehia na to tātou mau
parau i roto i te HT e te UA. No reira, te
vai atoà ra te tahi mau uiuiraa : ta tātou
faatūatiraa i to tātou parau e te parau no
te fāiraa faaroo.

I roto i te Pīpīria, i hahi na Ìteraèra i te
taime a papa ai o ia i ta na fāiraa faaroo i
nià ia na iho. No reira, eiaha ia tātou ia
topa atoà i roto i teie herepata.

Ta tātou fāiraa faaroo e te paparaa :
eere i te mea òhie i te faataui i te fāiraa
faaroo, e tupu atu rā te faaâpīraa o te fāi-
raa faaroo no te tāatoàraa o te Ètārētia :
eiaha to te tāpati anaè, te fāiraa faaroo rā
i te mau mahana tātāitahi.

*Pupu 3 : Tereva mā, Tehihio mā,
Nāmata mā*

Nā hea te Òrometua i te tauturu i te EPM

i mua i te parau o te Faanahoraa e te Tāviniraa ?

Pāhonoraa a te Pupu 3

Òhipa tumu na te Òrometua e te Âpoo-
raa Tiàtono (eere na te Peretiteni anaè, e
te mau tià o te Hau âmui).

Na te Parau a te Atua e tauturu i te faa-
nahoraa (àti pohe).

Tāvini ei aratai atoà (âfai nā nià i te èà).

Na te tiàturiraa i haamau i te faanaho-
raa e tei riro ei tauturu i te tahi nūnaa ê,
aore ra te tahi Ètārētia ê.

Hoì i roto ite parau : « ÛRU » e te rau-
raa o to na faaòhiparaahia.

Ia ìtehia te Atua i roto i ta tātou mau
faaotiraa.

Feruriraa âmui

Hōroà mai i te tahi faaotiraa e te vai ra
te Atua i roto ?

Haamatahia nā roto i te pure, no reira
e hoì faahou te parau i te Atua ra.

Te peu rahi e ìtehia nei, o te faaōraa ia
Ietu e te Atua i roto i te faanahoraa, e
inaha, o to tātou ia fifi rahi i teie mahana.
E mea « èvaneria anaè » ta tātou faana-
horaa i te « Èvaneria ». Eiaha te faanaho-

raa ia faatītī i te taata.

Te parau o te ùru ? Ua rau to na raverāa ei māa, e oia atoà no te faanahorāa e te faaotirāa.

No te faaâpīraa, na tātou te reira e rave, eiaha rā e faaea noa i nià i te mātau no te haamaitāi i to tātou oraraa, ei tautururāa i ta tātou Ètārētia.

Aita ānei i moèhia te parau no te « feruri » hou a « faaoti » ai ? Te feruri, e faahātiūiti o na, faa-ruri-ruri o na. Tetunaè : e tahuà maitāi te « ferurira manaò ».

Haapii ta tātou òhipa rahi, e rautī atoà rā tātou i te oraraa âmui o te hui faaroo.

Te faanahorāa, no te tauturu ia i te ora, e e faaâpīhia o na ia au i te oraraa no teie mahana.

**Rauti Haapiiraa :
Tehaapapa, Taehau,
Maramahānere**

Te Ûtuafare Òrometua o te Tuhaa 1 e te nūnaa

Ômuaraa

Te ùtuafare òrometua e piti taata, ta rāua òhiparaa tei niā i te taata.

Ia au i te parau a Ietu : Òtōu i nā reira i te hoē taeā itī, ua nā reira òtōu ia ù.

1. Te tahua òhiparaa a te ùtuafare òrometua i roto i te Nūnaa

- Te òhipa a te òrometua i te tautururaa i te nūnaa : Te òhiparaa i roto i te tahi tāatiraa Hititau. E roaa te tauturu moni no roto mai i te tahi pū no te tahi mau tāpura òhipa : nira, tiare. Ua tupu i Moorea. I te fenua Ēnāta, ua faatupu-atoā-hia. Te haereraa te òhipa a teie tāatiraa i roto i te mau ùtuafare. Ua tūrahia te òhipa tautai, hoo māa, nira àhu. Ua roaa te moni a te taata.

- E hiò i te mau òhipa no te tauturu i te oraraa o te taata. I te Tuhaa 2, ua tūrahia te mau faanahoraa faaàpu. I te fārereiraa feiā āpī, ua faanahohia te mau vāhi i reira e paraparuhia ai i niā i te òhipa, te haapiiraa i te raverā māa, faaineineraa ahimāa...

- Te haapiiraa tumu o te oraraa : faaàpu, tautai, faamu ānimara... E faahiò faahou i te faufaa o terā haapiiraa. Te ora terā. Eita o na e faaruè ia òe, o òe tē faaruè ia na. E haere atu ai i te haapiiraa.

-E tauturu i te tiātūriraa o te taata. E ora o na ia na. E faaòhipa i to na rima, to na feruriraa...

- To tātou nūnaa i Taratoni (no te òhipa, te oraraa, te Tuhaa 8...), i Farāni (feiā mai, te mau faèhau, te mau tamarii haere haapiiraa, te oraraa i ô...), e i Aotearoa (feiā mai...)...

2. Te tahua òhiparaa a te ùtuafare òrometua i roto i te tahi atu mau Nūnaa i te ara e i te fenua nei

- Te òhiparaa i roto i te tahi atu mau nūnaa i te fenua nei. Ei hiòraa : Te òhiparaa a Tihiri i roto i te mau Hakka (Tinitō) : te pāroita Ioritāna. Ua faaōhia mai teie pāroita e te mau rūāu i roto i ta tātou Ètārētia nā reira te mau pāroita reo farāni.

- Te mau rātere e haere mai nei i te fenua

e te āmui mai nei i roto i ta tātou mau pure-raa. E ani mai ia tāātihia. Te vai ra te tāātiraa māōhi e te tāātiraa a te Ètārētia. E ani mai ia pāpetitohia te tamarii. Ua faaruè roa mai vē-tahi (Mārite i Huahine, te tāātiraa no te feiā i pohe i roto i te manureva i topa i rōpū ia Moorea e Tahiti, Heremani i Taiohaè...).

- To tātou mau taata i tonohia i Farāni e i Fiti no te haapiiraa e te òhipa (fare mai, Pcc...).

- Te oraraa i roto i te nūnaa Kanak, Ûoòu, Wallisien e Javanais i te fenua Taratoni. Ua ite i te faufaa o terā nūnaa Kanak. To rātou haafaufaraa i to rātou parau. Te hoīraa mai i te fenua aita i ātea, no te mea ua rave i te mau òhipa tumu o te oraraa mai te faaàpu, faaamu ānimara...

- Te tūātiraa e te Ètārētia Rarotoā CICC : Te tauraa òrometua EPM-CICC.

- Te tūātiraa e te Ètārētia Kanak EENCIL : Te tauraa òrometua EPM-EENCIL, te òhipa āmuiraa nā Āua Pipi e nā faatereraa fare haapiiraa...

- Te faatūātiraa i te Ètārētia Māori Te Aka Puaho : E 2 tiā tē haere mai i ta tātou ĀRĀ i teie matahiti.

3. Te tahua òhiparaa a te ùtuafare òrometua e te Oitūmene

- Tei orahia i te faaineineraa tāmau mata-mua, ua faahaerehia mai te tahi mau òrometua penetetōte, ātevenite no te rave i te pureraa.

- I roto i te tahi mau pāroita, te vai ra te tomite òitūmene no te faanaho i te tahi mau fārereiraa : pureraa āmui, himeneraa, feruriraa i niā i te Parau a te Atua.

- I roto i te tahi mau pureraa āti, e faanaho āmui.

- I te faatereraa o te Ètārētia, ua tupu te tahi mau fārereiraa e te mau tiā o te mau Ètārētia : Tātorita, Mōmoni, Ātenevite, Autahi o te Metia... no te faanaho i te pureraa āmui : manureva i topa i rōpū ia Moorea e o Tahiti, miti faaī i Hāmoa, rata āmui i te Faatereraa o te fenua.

- Òhiparaa i te fenua Ēnāna e i te Tuhaa 5.

- Te toe ra i te fenua te haamauraa terā tomite òitūmene. Te vai ra to tātou tiā no Pātifita i te Coe... Aita e faanahoraa āmui na te mau Ètārētia i te fenua. E vai purara noa nā te fenua. Eere te òhipa pureraa noa. Te vai ra te mau parau e hiò e te mau tupuraa òhipa i roto i te nūnaa. E feruri faahou terā parau òitūmene i teie mahana.

Feruriraa pupu e âmui

*Pupu 1 : Tehihio mā, Tetuanui mā,
Raì mā*

Te tahua òhiparaa a te ùtuafare òrometua i roto i te nūnaa i te fenua nei e i te ara

Pāhonora a te Pupu 1

1. I te fenua nei

- I roto i te mau pāroita i orahia na, e mea taaê te tahi i te tahi.

- E tauturu te ìteraa i te parau o te vāhi e òhipahia ra i te òrometua i roto i ta na tāviniraa.

- Haapāpū i to tātou tiaturiraa.

2. I te ara

- Te huru fārii òre i te tahi nūnaa.

- Te ora-âmui-raa i roto i te rauraa o te nūnaa.

3. E aha vētahi atu tahua ?

- Fare mai.

Feruriraa âmui

1. I te fenua nei

- Te tītauraa, te oraraa taata i ô mai i te Ètārētia, oia hoì te nūnaa-vaamataēinaa, tātātiraa etva, te uiraa terā aita i matara roa...

- Taaê noa atu ai te huru vāhi e te nūnaa, ia ineine e e tauturu te reira i te tāviniraa i te tahi atu vāhi (Maiào, Tahiti, etva)

- I Tahiti nei, ua rau te nūnaa mādhi (Tuhaa 3, 4, 5, 6) e ta rātou hiòraa rau, e te ètaèta i nià i te faanahoraa. Nā hea rā te òrometua i mua i te reira ? E tano e hiò i te rāveà i roto i te Ètārētia iho, no mea tei roto i ta tātou aratairaa e rautiraa.

- Nā hea mau te òrometua i mua i te mau vāhi atoà e horohia ra e te taata porotetani e te toeà o te nūnaa mādhi ? e tāditiā ānei te òrometua, aore ra e faaāano atu ā ?

- Hiòraa : Te haapahuraa pape i Teahupoo, ua âmui te pāroita e te tātātiraa i roto i te fare pure no te hiò âmui i te rāveà no te àro i te ôpuaraa fifi, mā te papa i nià i te fāraa faaroo ÈPM... I Maiào, i mua i te parau o te rauoro 'plastic', ua tūāti te

òrometua-tāvana e te Tuhaa-ÂRÂ i te faaararaa-pātoiraa. I Rimatara, Huahine, Raivavae, e manaò to te nūnaa i mua vētahi ôpuaraa e aita i faaturahia to na manaò, e eita i te mea ôhie i mua i te mau vāhi maitai i roto i te âpeeraa a te òrometua-âpoora...

- Faaararaa : Eiaha te haereraa i rāpae i te âua pāroita ia haafifi i te faaearaa i roto... Te uiuiraa, e aha mau na te tuhaa a te òrometua i roto i nā tuhaa e 2 ?

- Ua tano, eiaha ihoā tātou ia riro ei taata mata mātaitai noa, ei taata mata ara rā, mā te âmui e te turu, no te mea e ànaànatae mai rātou ia ìte mai rātou.

- Te auraa, ei tāvini matara te òrometua tei òre i hiò i te huru o te taata mādhi, e ta rātou haapaòraa etva...

- Haamanaò atoà, eita tātou e manuia noa, a hiò ia Ietu e ta na tāviniraa tei fifi e tei ôhie vētahi taime.

2. I te ara

- I Taratoni-nouméa, e mādhi rau e te pao ètaèta (Tuhaa 4, 5), e e tauturu te parau o te vāhi (nūnaa taratoni).

- Te vai ra te nūnaa i Farāni etva, nā te ara, eita rā e tano eiaha e ara i nià iho.

- Mea faufaa atoà ia fārii māite ia tātou iho, mai terā aniraa na te tāvana no Napuka, ia fārii te fenua mouà mai ia Nuuhiva mā.

3. E aha vētahi atu tahua ?

No te aha i âpī ai, inaha, ua òhipa ê na tātou ? No te mea ua tuuhia te aratairaa pāroita, e aita e pehia ra te tereraa Hau-Fare mai.

*Pupu 2 : Nohoarii mā, Tereva mā,
Teriitaria mā*

Te tahua òhiparaa a te ùtuafare òrometua i roto i te tahi atu mau nūnaa i te fenua nei e i te ara

Pāhonora a te Pupu 2

1. I te fenua nei

- Te vai ra te fifi o te reo (Ioritāna, Nuu Hiva).

- Te huru tiaturiraa.

- Ta rātou aratairaa.

2. I te ara

I te mau vāhi atoà ta tātou e òhipa ra, e

rave rahi te mau haapiiraa tei maraa ia tātou.

3. E aha vētahi atu tuhua ?

- Te Heiva i te tiurai.
- Te havaiki nui.
- Hooraa tino.
- Te mau pū e fārii nei i te ùtuafare i roto i te fifi (Pū a te Hau).
- Te òrometua i mua i te ùtuafare raerae i ani e haapāpū i to rāua faaroo...

Feruriraa âmui

1. I te fenua nei

Io tātou nei, ua rau te nūnaa èê, e e hinaaro rau to rātou i te Ètārētia e te Òrometua : e aha ta tātou tuhāa ia au i te arataàraa EPM mā te tātahi òre i te nūnaa etva ?

2. I te ara

- Mai terā i Taratoni e i Rarotoà.
- Hiòraa taratoni : Ruruhia e te Kanak no te âparau i te ‘*destin commun*’, mea nā roto i te reo mādhi.
- E ara e e faaitoito i te haapii i te reo èê no te faatūāti e te mārāmaramaraa i te hinaaro mau o te taata...

3. E aha vētahi atu tuhua ?

- Te ùtuafare raerae : E parau rahi ! Nā hea mau e tae ai rāua i niā i te hinaaro o te Atua... Eita rā e tiā ia rū noa i te tātahi e te fārii...

- Te vai ra ihoā, e tāne e huru vahine rā te tupuraa, na tātou rā e faaroo atu e e hiò nā hea mau rā.

- Ua ò atoà te tāvini i roto i teie huru, e pētānia rā, no te mea ua faaea o ia i te pētea. Eere ihoā te mea ôhie, aita vau i fārii atoà atu ra...

- Te tahi mādhi ei pipi òrometua. E ua âpeehia mā te faaarahia o ia eita e tano i ô, te vai ra te manaò e ara i niā i te oraraa âmui te mea e fāriihia e tē òre, eere rā i te tātahiraa-tuteraa taata...

- Eita tātou e ôpani i te haapāpūraa faaroo o te taata o vai noa atu...

- Tāpāò teie parau na te Tuhāa e te Ètārētia...

Pupu 3 : Vaetua mā, Nāmata mā,
Tāmuera mā

Te tuhua òhiparaa a te ùtuafare òrometua e te Òitumene

Pāhonoraa a te Pupu 3

1. I te fenua nei

- Eiaha te peu taaê e te manaò taaê o te taata ìtehia, ia tarapapehia rā, mai ta te tātorita i te tahi taime i te fare tapeàraa. Oia hoì na te faanahoraa e faaapiapi ra i te òitumene.

- Hoêraa i roto i te fārereiraa.

- Eiaha na te faanahoraa a te reira Ètārētia e faaapiapi i te òitumene ?

- Te faatura noa ra tātou i te mau Ètārētia, e ôtiā atoà rā.

3. E aha vētahi atu tuhua ?

- Te tupu ra te fārereiraa fenua, eita e parauhia e òitumene (àti pohe, mē, 5 no Māti).

- Eita te òhipa e pau.

- Mai te peu no te Atua, e mea faufaa.

Feruriraa âmui

1. I te fenua nei

- Haamata nā roto i te mau ùtuafare, hou haere ai i rāpac : e aha ta te òrometua hiòraa e òhiparaa ?

- Ia tae te ùtuafare òrometua i roto i te fariiraa e te tiāmāraa, e eiaha e hiò àpaàpa i te tamarii, e te auraa aita e ùmeraa taata.

- Mea faufaa teie tuhāa mai tei orahia i Faa i te pō matahiti, no te rauti i te feiā âpī-nūnaa. Nā reira atoà no te pureraa àti. E ìmi i te rāveà ia rave hoê faanahoraa i roto i te rauraa.

- Mea ê rii i Tahiti e i Tuamotu mā, no te mea e mea tūāti roa i Tuamotu mā... I te fare tāpeàraa, mea òitumene e ta te Tānītō, e mādhi anaè te rahiraa, eere atoà i te mea auhia. No reira e aha te huru no te âanoraa te haereraa i roto i te òitumene ?

- Nā hea mau, no te mea e tūāti i te tahi taime, e eita e maoro e hoì i roto i te mau àpu. E te rahiraa taime, na te tāvana e te feiā poritita ia e faaue i te mau Ètārētia e âmui... Nā hea mau rā te parauraa e òitumene aore ra e faanahoraa fenua-âiā mai terā e tupu ra i Tuamotu mā ?

- Te auaa òitumene, te fare ia e tià i te tãàtoà ia faaò i roto mai tei maramaramahia e te mau tupuna, inaha, aita e tãpihapiharaa, e oraraa âmui rã.

- E hiò maitaì, eiaha no te mea ua ruru, ua rayà ia i reira, na te poritita, ia riro te mau Ètãrètia i raro aè ia rãtou. Te òitu-

mene tumu : te mau òhipa e tauì e e faaâpì ia au i te hinaaro o te Atua no te tauturu i te taata-nūnaa. I Tuamotu, no te nainai i âmui ai, eiaha rã e faaea noa i reira. Ia tūraì rã i nià i te hiò-fenua-raa i te mau fifi o te oraraa e te faaroo...

Vauvauraa parau pāpāi a te mau Ûtuafare Òrometua

No te mau parau pāpāi a te mau Ûtuafare Òrometua, ua faaturahia te huru pāpāiraa a te mau ùtuafare tātāitahi. Te auraa ra, aita i tauihia te mau faanahoraa no te mau tāpaò a te reira e te reira taata pāpāi.

NOHOARII MĀ

Te Ûtuafare Òrometua e ta na tāviniraa i roto i te Ètārétia e te nūnaa

I te Aua pipi no Heremona

Ua ò vau i roto i te âua pipi no Heremona i te 16 no àtete 1999. E 5 mātou i taua matahiti ra. E 2 ùtuafare, o Teniu mā e o Mōte mā, e e 3 vahine taa noa : o Heiata, o Vanina e o vau iho nei. Piti matahiti i muri mai, i te 3 no novema 2001, ua tāatihia vau ia James a TIHOPU. To māua ida haaipoipo, o Nohoarii mā.

I roto i nā matahiti e 4 ta ù i ora mai i roto i te âua pipi, e tano e parau e, e ère roa atu i te mea òhie. I te matahiti mātama, ua ìte vau i to ù taupupu rahi i nià i

te parau no te reo Māðhi. Inaha hoì, te rahiraa o te mau haapiiraa, mea na roto ia i te reo Māðhi. Ua paari vau i roto i te reo farani e i te tau haapiiraa, te reo peretāne e te reo paniora tei haafaufaahia. Aita e parau to te reo Māðhi i roto i to ù oraraa. A tahi ia fifi. Teie rā, ua faaitoito i te haapii, i te àpee i te mau haapiiraa, e te mea maitāi, mea tauturu roa mātou te mau pipi ia mātou. To mātou mau matahiapo atoà hoì tei tauturu mai e tei faaitoito mai i te taima a paruparu ai te feruriraa. Te mea ta ù i māuruuru maitāi i te âua pipi, ua haapii vau i te pāpāi e i te parau i to ù iho reo.

Te tahi atoà taupupu ta ù i ora mai e tei riro ei haaparuparua ia ù i roto i na matahiti e 4, pinepine vau i te maìhia. E 2 taima to ù tapeàraa-hia i te fare maì hoè âvaè te maoro. I roto i teie mau tāfifiraa, e ò mai ihoa te manaò, e faaruè i te âua pipi, e hoì i te fare, aita paha tera tiàraa e tano ia ù. Ua ìmi rā te mau òrometua haapii i te mau rāveà atoà ia faahope vau i ta ù mau hiòpoàraa. Te mea faahiahia, e tauturu mai te mau òrometua haapii, te faatere, e faaitoito atoà mai no te haere i mua eiaha e haaparuparu. Te vai atoà rā tera hinaaro rahi ia tae ihoa i te hōpeà. Mai te peu ua hinaaro òe i te tāvini i te Atua, a faaitoito ia eiaha e faaea. Noa atu te maì, mea pūai te manaò e faahope nā matahiti e 4.

Ua taata paari hia vau i te âua pipi. Faanaho i te oraraa ùtuafare, haapii i te oraraa âmui, te mau òhipa âmui, ua riro te reira ei haapiiraa faufaa na ù no te mea, aita faahou o pāpā e o māmā no te faaòhie i te mau mea atoà.

I te taima a tāatihia vau, ua riro atoà to ù ihoa here ei tauturu rahi no ù. Na na i haapaò i te pae o te māa ānei, te òhipa na rapae i te fare, e ia paruparu anaè te feruriraa, na na e faaitoito mai ia ù mā te

parau e : « Na òe i māiti, haere ia i te hōpeà. » Te tahi noa tāfifi, e ère o Nohoarii i te taata tiāturi i te Atua. Aita o ia i paari i roto i te faaroo. Te mea ra ta ù e haamauuru nei, ua faatura o ia i to ù hinaaro, e ua fārii i te àpee ia ù. Noa atu aita o ia e tauturu ia ù i te pae no te haapiiraa, ua turu rā o Nohoarii ia ù i te mau taime atoà e i roto i to māua oraraa ùtuafare e tae roa mai i teie mahana. Ta ù atoà ia e haamauuru nei i te Atua no te reira.

I te maha o te matahiti, e pāpāi te pipi i te tahi parau pāpāi no te titauraa ia i te parau pū-ite no te parau o te Atua. Ta ù tumu parau : « Te vahine e te hoora tino i Papeete. » Ua àpeehia vau e te òrometua Natupuai. E ère i te mea òhie i te pāpāiraa e i te rave i te mau māimiraa, tuatāpapa-raa, i nià ihoa rā i teie tumu parau. Ia oti anaè rā, e tupu te òaòà no te mea, ua maraa ia òe i te pāpāi.

I te matahiti 2003, ua noaa ta mātou parau pūite “Diplōma”.

Ta ù paroita mātamua : te paroita no Ioritana

Ua tuuhia māua Nohoarii i roto i te paroita no Ioritana i te àvaè àtete 2003 no te tau haapaariraa, àpeehia e Edouard a Maïhi. Ta māua ia paroita mātamua. Mea na roto te pureraa i te reo farani e te reo Haka. E paroita nainai teie i roto i te Tuhaa 7, aita e àmuiraa. E 100 taata te rahi roa i te tāpati (tāpati òroà ihoa rā), e 30 te iti roa. Te rahiraa o te mau taata paroita, e feia paari ia. Mea iti roa te feia àpī e te mau tamarii i roto i te haapiiraa tāpati. Te rahiraa o te feia àpī, ua reva ia i te fenua Farani no ta rātou haapiiraa. I te mau tāpati atoà, na Nohoarii e haere nei e tii i te taata paroita aita e pereoo no te faahoro mai i te pureraa e na na atoà e faahoì. Ta na ia te reira tuhaa : taata faahoro pereoo.

E 2 noa tiàtono. Aita te taata e ànaàntae i te amo i te tiàraa tiàtono e i te rave i te tuhaa i te taime pureraa (papa haamori, taiòraa...). Mea iti atoà rā te taata i ìte i te taiò na roto i te reo Haka. No te poroiraa, te vai ra te taata huri na roto i te reo Haka. Na te òrometua noa e rave i te poroiraa i te mau tāpati atoà e te tahi taime,

na te tiàtono e aore ia, te òrometua manihini. Ta rātou ia faanahoraa i na matahiti a haapaò ai māua Nohoarii i taua paroita ra.

I te 31 no tiurai 2005, ua haamauhia vau ei òrometua no te E.P.M i Faaaha-Tahaa. Ua manuia ia i roto i na matahiti haapaariraa e 2. E ua tuu faahou hia vau i roto i te paroita no Ioritana.

I roto i nā matahiti e 5 ta māua Nohoarii i ora mai i roto i te paroita no Ioritana, pinepine vau i te tuuhia i roto i te mau parau haapapa a te Tuhaa 7 no te mea, aita vau e àmui nei i roto i ta rātou mau òhipa atoà : mai te rururaa a te mau vahine, te Ui-Apī, etv... Ta ù noa pāhonoraa i roto i te mau àpooraa tuhaa, e àpee noa vau i te faanahoraa a te paroita Ioritana. No rātou, e haapaò noa te òrometua i te paroita. E àmui noa te paroita Ioritana i roto i te faanahoraa a te haapiiraa tāpati. Te mahana maa, hoè i nià i te piti, e tere ùtuafare, e tere fārerei i te feia maì. Mai te peu e taata paroita tei tapeàhia i te fare maì, e tere te òrometua i roto i te hepetoma no te fārerei e no te faaoti i te pure-raa.

Ua rau te mau fifi ta ù i fārerei i roto i te paroita no Ioritana. Manaò anaè vau, hoè ā huru no te mau òrometua atoà i roto i te hoè paroita. Ta òe tuhaa, ìmi i te rāvēa ia hau te taata, haapii, faaite i te parau a te Atua, faaroo i te taata (cure d’âme)... Rau noa atu te mau fifi, ua riro te reira ei haapiiraa na ù no te ìte i te oraraa o te hoè paroita. Te mea faufaa, te haapaòraa ia i te mau taata paroita, to rātou hinaaro, to rātou maitaì, to rātou òaòà ia haapaò anaè òe ia rātou. Ua riro to rātou huru ei faaitoitoraa ia òe i te rave i ta òe òhipa. E ère te taata paroita te feia e haafifi i te òrometua, te mau upoo ra o te paroita.

Ei hiòraa, i roto i nā matahiti mātamua e piti ta ù i ora mai, e pipi haapaari noa ā ia vau, pinepine rātou i te faaòhipa i te òrometua faaturahia o Chin Lan Nien no te rave i te poroiraa i te mau tāpati. E hoè mahana, na na atoà i rave i te tahi tātiraa e te papetitoraa. Aita rātou i ani noa mai i to ù manaò e i faaara e, e ère na ù e rave i taua tātiraa ra. Ia parau anaè vau i te tahi parau, e pāhono mai rātou, e ère òe i

te òrometua, e pipi noa. Te tahi taime, e parau atoà mai : « tu n'es pas chinoise, tu ne peux donc pas tout comprendre de nos traditions. Il faudrait que l'Eglise nous trouve un pasteur parlant Haka. » Teie manaò, e ère ia no te tāatoàraa ; no te tahi pae noa. Ua fiu ihoa ra vau i te faaroo noa i teie mau parau. Ua moèhia ia rātou, na te A.R.A a te E.P.M e faaoti o vai ta rātou e tuu i roto i te tahi paroita. E mau òrometua māòhi atoà hoì tei haapaò ia rātou.

Te mea ra ta ù i haafaufaa, te taata paroita ia. E ìte òe i te maitaì e te mauruuru na roto i to rātou huru, ta rātou mau peu i nià ia òe. Ia here e ia aupuru anaè òe i te taata, e here atoà hia mai òe. E i muri mai, aita rātou e hinaaro faahou ia tauihia òe.

Te tahi òhipa maere ta ù i ora mai i Ioritana, e pure atoà te òrometua na roto i te niuniu parauparau. Mea pinepine te taata paroita i te parauparau i te òrometua na roto i te niuniu hoè hora te maoro. Na òe ia e faaòromaì i te faaroo atu e i te pure, noa atu paì e, aita òe e ìte ra i te taata i mua ia òe. Te tahi ia huru raveraa ia òre te taata ia haere roa mai i te fare òrometua.

Aita atoà te parau no to ù mai i faaea. E fārerei vau i te taote hoè taime i te âvaè e aore ia e 2. Ua tapeàhia vau i te fare mai hoè taime i te matahiti no ta ù ia mau hiòpoàraa. Aita rā te reira i haafifi roa i te oraraa a te paroita no te mea, hou vau a tapeàhia ai, e faaineine vau i te mau faaitoitoraa no te mau tāpati atoà no te horoà i roto i te rima o te tiàtono. E e faanaho atoà vau i te mau tereraa òhipa atoà. Te tāpati ôroà, na te faatereraa ia e tono mai i te hoè òrometua.

Te piti o te paroita : te paroita no Papeari

Ua faaìtehia māua Nohoarii i te paroita no Papeari i te 21 no tetepa 2008. Teie ia ta māua paroita Māòhi mātamura roa. E 4 âmuiraa, e 9 tiàtono e hoè pipi tiàtono. I Papeari vau i te ora-maitaì-raa i roto i te mau àmaa òhipa e te mau âmuiraa. E rave noa te òrometua i te poroìraa i te tāpati ôroà. E paroita peepee teie e te matara i nià i te mau faanahoraa atoà, mai te mau ùpaùpa, te tiare, te àhu. Ua òre te àhu

ùòuò e aita e pereue to te òrometua. E haafaufaa rātou i te rahu a te Atua i roto i te faaneheneheraa i te fare pure, e hei to te taata i te mau tāpati atoà.

Aita faahou rātou i roto i te papa haamori ninamu ; na rātou iho e hāmani i ta rātou papa haamori mā te faaòhipa i te parau no te fenua, te paripari, te mau himene âià.

Mai te peu aita òe i mātau i tera huru raveraa, e huru ê ihoa òe i te taime mātamura a ìte ai òe i te reira. I Papeari, ôpani ètaèta hia vau i te parauparau na roto i te reo farani. E ua tano atoà no te mea, i muri mai i te âua pipi, ua moèmoè rii te reo māòhi. E tano e parau, mea taaè roa te mea ta māua Nohoarii i ora mai i te paroita no Ioritana e i te paroita no Papeari. Mai tei parauhia : « Aita òe e faaea i te haapii. »

E haapaò te òrometua i te oraraa paroita e te oraraa i roto i te Tuhaa 2. Ua rau atoà te mau fifi ta ù i fārerei i Papeari e ua taupupu roa vau. Teie rā, ua rave vau i tei maraa mai. Te rahiraa o te taime, e fifi taata ia. Imi atu ai i te rāveà no te faaàfaro. E ère rā i te mea òhie. Te mea teimaha roa atu, ua pinepine roa vau i te maìhia i roto i nā matahiti e 2. A taa noa atu te reira, ua mauruuru vau i te oraraa i Papeari. Mai te mau paroita atoà, te vai ra te huru maitaì e te vai ra te huru ìno. Ua ìte roa vau i to ù paruparu : haapāpū-òre i to ù tiàraa òrometua, fārii noa i tei parauhia mai, māmahu, faaìte-òre i to ù manaò, tāpeà te mau mea atoà i roto i te âau mā te titau-òre i te tauturu... Ua riro rā te mau mea atoà ta ù i ora mai i Papeari e i te tuhaa 2 ei haapiiraa na ù.

I te âvaè mē 2009, ua faaàmu māua Nohoarii i te hoè âiu. To na iòà, o Varohi a TEINAURI. To māua ia òàðaraa i roto i teie oraraa to te mau òrometua.

I te âvaè mē 2010, ua faaara mai te auaha paroita, ua faaoti te àpooraa faatere e tauì ia māua i teie matahiti no te mea, pinepine vau i te maìhia. E haamāmāhia ta ù òhipa. Ua ani mai o ia i to ù manaò e ua pāhono vau : “E haere noa vau i nià i te mea ta te àpooraa faatere e faaoti mai.”

Orometua faatereraa e òrometua i roto i te Tuhaa 1

I te matahiti 2010, ua faaoti te A.R.A e, na ù e haapaò i te pae o te reo farani i roto i te paroita no Piraè e no Mahina i te Tuhaa 1. E òhipa atoà vau i roto i te mau òrometua no te faatereraa.

I te tāpati 5 no tetepa 2010, ua faaitehia māua Nohoarii i roto i te paroita no Piraè e te tāpati 12 no tetepa, ua faaitehia māua i roto i te paroita no Mahina. Ua fārii-maitā-hia māua i roto i na paroita e 2 e i roto i te tuhaa 1.

E rururaa òrometua ta te Tuhaa 1 i te mau monire atoà e hoê monire i roto i te āvaè, e rururaa āmui ia. Hoê tāpati, tei Mahina māua ; te tahi, tei Piraè ia. Mahana piti, e haapiiraa papetito, haapāpū-
raa i Piraè e te mahana toru, e haapiiraa pipiria reo farani i Mahina. Mai te peu e tāatiraa, e tupu ia te haapiiraa i te mahana maha. Te mea ia ta ù i faanaho mai, tauturuhia mai e te òrometua Tamuera no Mahina e te òrometua Teiva no Piraè.

Mea taata roa i te pureraa reo farani i roto i na paroita e 2. E mea matara atoà te faanahoraa no te taata e rave i te poroïraa. E tiā i te mau taata atoà e rave i te poroïraa i te tāpati ; te òrometua, te tiātono, te taata paroita e te taata no te tahi faaroo. I Mahina, e tano e rave i te papetitoraa i te mau tāpati atoà mai te peu te vai ra te taata e hinaaro e papetito i ta rātou mau tamarii. Aita e tiāhīa te tāpati ôroà.

Ua òaòà vau i te haapaòraa i te pae o te reo farani i roto i na paroita e piti. No te mea atoà ia e, mea pūai ihoa vau i roto i teie reo. Aita vau i ìte i te taupupu i roto i taua matahiti ra. Ua ora atoà vau i roto i te mau faanahoraa a te Tuhaa 1, te haapiiraa tāpati ihoa ra e te mau vahine.

I te pae o te faatereraa, aita e parau rahi. Te vai ra te mau putuputuraa, ta na rururaa òrometua e te mau tonoraa i te hōpeà matahiti, te hepetoma moà e te penetetōte... Na roto i teie rāvēà i reva ai au i roto i to tātou mau motu, mai ia Makemo, Raïroa e o Hao. Mea maitā roa.

I roto i taua matahiti, ua haapaò atoà vau i te haapiiraa reo farani a te mau matahiti ìmiraa rāvēà (M.I.R/M.A.B). Ua tupu teie haapiiraa i te mau mōnire atoà

mai te hora maha e hope atu ai i te hora ono i te ahiahi. Ua òaòà roa vau i te haapaòraa i teie haapiiraa no te mea to ù hinaaro mātāmua i to ù āpīraa ra, ia riro vau ei òrometua haapii. Aita rā i tiā...

Te paroita no Piraè

I te A.R.A a te E.P.M tei tupu i te matahiti i topa aè nei, ua faaotihia e, e tuuhia māua Nohoarii i te paroita no Piraè. To ù faaroo-mātāmua-raa i teie parau, ua tupu te mataù no te mea, e paroita rarahi teie. Ua haapaò noa vau i te paroita nāinaì mai ia Ioritana e o Papeari. E teie nei, te tuuhia ra vau i te paroita no Piraè. Na roto ra i te mau parau faaitoito, tauturu a te tahi mau taeà òrometua, to te faatereraa atoà hoì, ua fārii te āau i teie faaotiraa. Ua faaitehia māua Nohoarii i te tāpati 28 no àtete 2011 na to tātou mono peretiteni o Tehaa-papa òrometua e o Philippe Neuffer. Ua ì te taata i roto i te fare pure i taua tāpati ra. Te tiāturi nei au e, e tapaò maitā te reira... Ua tāpapa atoà mai to Papeari, to Ioritana e to Mahina.

E 6 āmuiraa i te paroita no Piraè, 14 tiātono e e 3 pipi tiātono. Mai te mau paroita atoà, mea rahi roa te mau tāpura òhipa : haapiiraa tāpati, Ui-Apī, te mau vahine, te mau haapii parau maitā, te mau haapiiraa, e to te reo farani. E 2 pureraa i te mau tāpati atoà : mai te hora 8 e tae atu i te hora 10, te pureraa reo farani ia. E mai te hora 10 e haere atu ai, te pureraa reo mādhi. Mea rahi roa te taata i roto i na pureraa e 2. Mea rahi atoà ia te òhipa. Aita ā ta rātou mau faanahoraa atoà i mau roa atu ra ia ù. A 6 noa āvaè māua Nohoarii i te haamataraa i Piraè nei.

Te mea ra ta ù i ìte maitā, aita te tahi pae i mātau e, e vahine te òrometua. E tāne anaè te mau tiātono ; e e ère atoà i te mea òhie i te tahi mau taime. Na òe rā e ìmi i te rāvēà ia tūàti te òrometua e te mau tiātono.

Pūòhuraa

Fatata roa 13 matahiti i teie nei to ù oraraa i roto i te tāviniraa. E ère i te mea òhie i te mau mahana atoà. Teie rā, mai ta to ù na metua i parau mai ia ù : E ère na mātou i māiti, na òe. Te auraa, a amo i

ta òe faaotiraa e tae roa i te hōpeà.

Te tahi taime, e hinaaro ihoa òe e faaruè ia rahi anaè te fifi. Te tiàturiraa ra i ô nei, e tauturu mai te Atua mai te peu e tuu òe ia òe i roto i to na rima. Eiaha atoà e manaò e, e maraa te mau mea atoà ia òe. A fārii atoà, e taata noa tātou. Te vai ra to tātou pūai e to tātou paruparu. Ia mai anaè, a faaeaea ia (no ù teie parau) ; e ia hoì mai te itoito, te pūai, a òhipa faahou. Aita te òhipa e horo, e faaca noa o ia i to na vairaa. O tātou te fiu.

Te mea âpī ta ù e ìte ra i nià ia ù, aita vau e māmū faahou e e fārii noa i te mau parau. E horoà atoà vau i to ù manaò i teie nei. Aita faahou tera huru māmahu to ù...

Ia horoà mai ā te Atua i te itoito, te māmarama e te pūai âpī no te tāvini ia na e to tātou nūnaa na roto i te here e te aroha.

Tera noa te tahi haapotoraa i nià i to māua oraraa tāvini. Mauruuru.

VAUVAURAA A NOHOARII MĀ

F e r u r i r a a â m u i

1. I te Âua Pipi no Heremona

E 3 òhipa i orahia i te Âua Pipi :

- Pinepine i te maìhia : E aha te tahi tauturu ta òe e hōroà i te mau Pipi e ò i te Âua ?

Eita vau e faaca noa i nià i to ù maì. Ia tiàturi anaè i te Atua, e tauturuhia e faatae i nià i te vāhi e tītauhia.

Ua maìhia vau i to ù naìnaìraa. Ua fiu vau i te faarooraa e mea maì roa vau. Ua riri atoà to ù hoa i terā parau. Aita vau i haapaò i terā parau. Ua òaòà vau i ta ù tāviniraa.

- Fifi i te reo mādhi : Aita ihoā i paari i nià i to tātou reo. Ua paari i te reo farāni. E parau na to ù metua tāne i to mātou metua vahine : Eiaha e parau mādhi i ta tātou mau tamarii. Ua ìte au e parau mādhi i te Âua Pipi. Auaè i haere i te Âua Pipi. Ua haapūai i te reo pāniora e te reo peretāne. Ua pūai i te reo farāni. Te vai ra te manaò, eita e monihia i te reo mādhi.

- Hoa tiàturi òre i te Atua : ua parau mai

i te taime faaineineraa i te haamauraa i Tahaa. E aha to na fifi ?

Ua hinaaro ihoā e faaruè i te tahi taime. Te vai ra te tahi parau i pihaa noa i roto ia ù : E faaitoito, e haere i mua. Na to ù tiàturiraa i te Atua i faaitoito ia ù e haere i mua.

Ei hoa ihoā i roto i te tāviniraa. No ù nei, ei hoa ihoā. E tupu mai ihoā terā manaò e faahinaaro i te tāne. I Piraè te fārereiraa ia Nohoarii. Mai to māua tātiraahia, ua parauhia o na.

Te vai ra ta òe parau pāpai i nià i te vahine e hoo ra i to na tino. Tei hea atu ra te vairaa terā parau pāpai ? Eita ānei e roaa te tauturu ia tātou i roto i terā parau pāpai ? E fifi rahi terā i teie mahana. E faairi i terā vāhi e tahua òhiparaa na òe. Ua uihia mai i te taime hiòpoàraa.

I roto i te faaineineraa tāmau matamua, ua pou te mau òrometua i roto ia Papeete.

2. Ta ù pāroita mātāmua : Te pāroita Ioritāna

Te hoa tiàturi òre i te Atua : E haere e tii i te taata e haere i te pureraa. Ta na parau, eiaha e hōroà i te tahi tuhaa na na i roto i te pureraa.

Te òhiparaa i roto i te tahi nūnaa ê : Piri i te taata-piri atoà mai. Eita e hinaaro faahou ia tauihia vau. Aita rātou i fārii maitaì ia māua.

Pure nā roto i te niuniu paraparau : Te vai ra ihoā terā huru faanahoraa. Eere te tinitō i te mea haere pinepine e fārerei i te òrometua. Mea au aè na rātou e paraparau nā roto i te niuniu. Mea huru ê te taime mātāmua. Te niuniu noa mai ra terā mau taata ia ù. E òaòà vau ia parau mai te taata ia ù, e mea maitaì rātou.

3. Te piti o te pāroita : Te pāroita Pa-pearu

Faaàmuraa i te hoè àiū : Ua faaòàòà ia māua i roto i to māua oraraa. E tamarii na to ù tuahine.

E rave noa te òrometua te poroì i te tāpati ôroà. Te tahi atu mau tāpati, ua ôpe-rehia na te uì âpī, te vahine, te tiàtono.

4. Òrometua Faatereraa e òrometua i te Tuhaa 1

Ua ànaàntae roa i teie faanahoraa hoê matahiti te maoro. Noa atu te rahi o te òhipa, ua ànaàntae roa.

5. Te pāroita no Piraè

E 6 âvaè noa i teie nei.

Te vāhi i roto i te faaìteraa : Terā parau, e haapii mai ia ù e haapii atu vau ia òutou. Te vai ra te haèhaa i roto ia òe e ua tauturu terā parau ia òe.

Aita te taata i mātau e vahine te òrometua : E aha to òe manaò ? E mau taata tē òre e haere pinepine mai i te pureraa. Aita te mau tiàtono i ànaàntae e vahine tē haere i Piraè.

Ua taiā òe i te haere i ô ? Tātara mai na. Ua taiā i te taime mātāmua. Ua mātau i te pāroita nāinaì. Te vai ra ihoā te manaò paruparu i roto ia ù. Ia fitoitohia mai. Te òaòa nei rā vau i Piraè.

Te taiā e te mataù : te mea e haaparuparu i roto i te tāviniraa. E tuu te tiàturiraa i te Atua. E tūpohe te mataù. E haamaì terā mataù ia tātou.

Rahi anaè te mataù : E maraa te « *tension* ».

Pūòhuraa

13 matahiti tāviniraa ei òrometua vahine, te vai ra ānei to òe manaò ? Hoê òhipa ta tātou. Òrometua òe e e vahine òe : E aha to òe manaò i te òhipa a te vahine i roto i te pāroita, te Faatereraa o te Ètārētia ? E âmui atoà vau i roto i te òhipa a te vahine. E tano mātou e âmui i roto i te òhipa a te vahine no te mea e vahine mātou. Mea tano tātou e hiò atoà terā pae.

Te vai ra terā parau ta òe : te vai ra te vāhi maitaì e te vāhi ìno. E here i te taata.

Te tuhaa a te mau metua e te hoa : Ua tauturu rātou i ta ù tāviniraa. Ta te mau metua parau e ta to ù hoa : Na òe i hinaaro, e faatae i te hopeà.

E aha te mau vāhi i roaa ia òe i roto i te mau vāhi òhiparaa ? Mea rahi te uiuiraa. Mea itoito i te faaòromairaa i mua i te manaò o te taata i nià i to òe maì. Te vai ra terā pātoìraa i to òe huru.

NAMATA MĀ

**Te Ūtuafare Òrometua e ta na tāviniraa
i roto i te Ētārētia e te nūnaa**

1. Te taviniraa i roto i te Etaretia Porotetani Maðhi e te tahi atu mau Etaretia

Te tavini, e taata haèhaa, taata maramarama i te hinaaro o to na Atua e tei pahono i te piiraa a to na Atua. Taata faahuru ê hia na roto i te parau a te Atua, taata faatupu i te parau ora a tei tonono mai ia na tei tauturu i ta te Atua ôpuaraa faaora ia vai hau noa te hau o te Atua i roto i te òaòà e te maitai.

Aita te taviniraa i taòtià noa hia i nià i te hoê anaè Etaretia, mai te peu e parau tatou i ô nei e Etaretia Porotetani Maðhi te reira ia. E tià toà ra e turaì roa tu te hiòraa i roto i te tahi atu mau Etaretia. Mai te peu e hiò noa tatou i te Etaretia Porotetani Maðhi, e riro tatou i te hiò âfata noa ia tatou. E eita toà te manaò e aano rahi roa tu. No te mea, te mea ihoa ia ta tatou e ora noa ra, to parau iti nei a ôhu noa ai. E ere ra i te mea faufaa ore te iteraa i ta oe taviniraa i roto i ta oe Etaretia. E tei tauturu papu i te paturaa i to oe faaroo i

te Atua. Tei horoà toà ra ia oe i te raveà, ia fanaò atoà te tahi Etaretia ê atu i te maitai i te Etaretia Porotetani Maðhi. E te reira mau te faufaa no te taviniraa. E ere noa i te iteraa i te tahi Etaretia, te horoà noa raa i te raveà tirara atu ai. I te farii papu atoà ra i te mea e horoà hia tu ra. Mea rahi roa te mau tuhaa e titau hia i te rave. Te mea e rave pinepine hia nei, te faatupuraa ia i te mau farereiraa, te mau rururaa. Te auraa e faanaho ê ana te mau Etaretia ia ratou hou tupu atu ai te fare-reiraa amui e hinaaro hia ia hoê tatou i mua i te aro o te Atua. Aita ra tera manaò, haaputupu i te vahii hoê, faanaho amui atu ai. Aita te tahi faanahoraa papu i tapae atura i nià i te tahi reni papu no te feruri amui te tahi tumu parau e mea faufaa no te taatoà raa ia paraparau. Te reira paha te mea e tautoo. I teie huru, e mea hiò na vai e haamata. E mai te mea ua haamata hia, a huru ê rii ai te tahi vahii, to faaearea ra tirara. Aita ihoa ia i âpi e ahiri toà ihoa ia i faaea âfata noa. Aore ra faaite noa mai te mea i faaineine ê hia ana, i feruri ê hia ana, aita ra te tahi manaò no te patu i te tahi hiòraa maitai e no te tauturu i te tahi hiòraa e matara e mama ai no te taatoàraa. Na te fifi roa e faaiho i te mau Etaretia i te hiò amui i te mea e tauturu ia na na roto i te mau parau faaitoito, te mau parau tamahanahana, te parau no te here e te aroha o te Atua oia te parau papaì a te Atua ei turama i te haereà o te taata. Na te fifi i tahoê ai te mau Etaretia no te faaitià i te hinaaro o te Atua ia tahoê to na nunaa i te vahii hoê. Eaha ei fifi roa ia, e tupu ai te tahoêraa o te nunaa o te Atua? Te auraa ua tapeà hia mai te parau o te fifi ei pou aè no to tatou tahoêraa. Inaha hoi i te mau taime atoà te farerei noa nei te taata i to na tauaro. Tano maitai atura teie parau no te hoêraa i to na vairaa. Mai te peu paì te taviniraa e faahuru ê oia i te tahi ia ora, ua ora ia na roto i te titauraa e te parau faatupu ora a te Atua. Ia ore ra te taviniraa a te taata e faatupu i ta te Atua e ua faatupu ta na iho e riro oia i te faahapa hia mai e te Atua no te mea ua faatupu oia i te ora morohi noa e te faufaa ore. Te raveà ta te tavini e rave, te tuu hope roa raa ia i te manaò hoê, te varua hoê, te

puai hope, te aau hoê no te haapapu i to na here ia na iho, i te taata e i te Atua. E ia tupu mau te tahoêraa e manaò hia ra, ia toaati maite te mau Etareti e tià ia haamaitaì hia te Atua. Te reira mau ta te Atua e tiaì maira. Ia haapapu te mau Etaretia i to ratou tiàturiraa e, no te Atua mau ratou. Ia matara te ûputa no te hoê anaè faaroo oia te faarooraa i te Atua. Te auraa ia na reira hoi tatou i te rave e parari huàhuà te mau patu, vai noa mai ai te mahora oia naè. Te area rahi hoi i vai na, ua î i teie nei. Eaha te mea e ore ai to ô mai e tae mai ai i û nei ? Na ô noa tatou i te parauraa, mai te mau farereiraa e te mau pureraa ati, o te tahi anei taahiraa avae matamua no te îriti i te ûputa i roto i te mau Etaretia. Tae roa mai ra i teie nei e tano anei e parau e ua nuu tatou e te tahi mau Etaretia. Ua âpi anei te mau farereiraa aore ra eaha te mea e toe ra aita i rave hia, e aita i tapae i nià i ta te Atua aratairaa. Oia hoi te riro raa te mau Etaretia atoà ta te taata i haamau ei Etaretia na te Atua Metua e ta na Tamaiti.

2. Te taviniraa i roto i te nunaa

Mea ohie aè te taviniraa i roto i te nunaa i roto i te Etaretia no te mea eita te tapadò Etaretia e ite faahou hia i nià i to na rae, ua ma i teie nei. Te vahi ia e au ai, e matara noa te tauà parauraa i roto i te taime òàòà e te peàpeà. E aita e mea e ôpanipani i te taata ia farii te tahi e te tahi tera hoê a oia. To te maðhi tera huru, mai tera ihoa pai ta tatou e parau ra e penu e penu ihoa ia. Na vai hoi e faatauì mai i teie huru ? Aita e taata. E ere ra no te mea e penu ra te faaère ra oia i te ite raa i te tahi nunaa ê atu ia na, aita roa. No te mea ra toù nunaa maðhi mai raro roa mai to na fanauraa hia mai. E nunaa faatura, nunaa î te ite e te paari, nunaa here, nunaa tei patu i to na faaroo i nià i to na Atua. No te mea atoà ua faaamu to na mau hui tupuna i te maa mau oia te hiroà tumu, te peu tumu e te ora hoi ta na e haamaitaì ra, te tapau ia e tahe ra, mai nià mai i ta na upoo e tahe tià tu i raro i ta na avae ôhu noa tu ai i roto ia na. Ua na reira te Atua i te iteraa mai ia na e ta te taata atoà faîraa i to na mauruuru e ta na faateniraa. E rave

rahi mau haapiiraa ta te mau metua i haapii mai te vai ra tei haapaò e te vai atoà tei ore e haapaò. Tei haapaò e òàòàraa ia tei ore haapaò e peàpeàraa ia. Aita e nunaa aita e hinaaro ra ia maitaì atoà ratou. (papaa, farani, tinito, tapone...) Te na reira tura te tahi mau nunaa i te faanaho ia na ia au i to na hiroà e ta na peu. Hoê noa titauraa no te taatoàraa o te mau nunaa oia hoi te faahanahanaraa ia i te Atua. Hoê noa parau ta te Atua i te taata na roto i ta na Tamaiti ia Ietu. « Tera mai te ora, e here outou ia outou iho e here i te Atua ».

Ia haamanaò aè tatou i te mau haapiiraa a Ietu, aita ta te Atua e patu teitei, e aita toà ta na e nana ruto. Te raau ora ra e ite ai te taata i te maitaì e te ino. Na te taata noa iho e maiti ta na e hinaaro. Tei tii i te ora, ua ora ia, tei tii i te tapu âti, ua pohe ia. Atire tatou i te faahapa i te tahi e te tahi, atire atoà tatou i te faahua parau. No te mea e ere no tatou te reira huru. E tià anei i te reira taata i te faahoì ia na i roto i to na huru mau, te taata âià. Mea tano roa na te taata tataì tahi e pahono i ta na titauraa. A fariuriu na to aro i uta e a toro na to tarià i te pii o te reo aroha o te aru, o te mau peho, o te marae, o te mau ana, o te mau mouà, o te mau âivi, o te toparaa pape o te mau anavai, te mau raau riirii te mau raau rarahi te mau puua, te mau manu o te reva e te mau mea ora atoà. E ere anei hoi te reira mau te hau o te Atua i te umeraa i te taata i te natura ra e tei faaite mai i to na manaò aano tei riro mai te tahi tapau auri tei huti ia tatou ia na ra. Tei ore to na manaò e haamoemoea i te taata. No te mea te vai mau ra teie faufaa a te Atua oia te here e te aroha. Ahiri a fariuriu na to aro i tai i teie nei. Vaiho te ûputa o te parau ia tomo i roto i to aau. Aita anei tatou e òàòà ra i te nehenehe o te natura o tai i te fati mure ore o te miti. E eaha tu a ia ia faò te taata i roto i te miti te vahi hoi i haaputu hia ai te mau înaì atoà e eita e hope ia taiò. E moê anei i te tamarii i te maitaì faito ore o to na Atua i te parau haamaitaìraa ia na e :

« E tià to na aroha i te vai maite raa e a muri noa tu »

I mua i te here e te aroha o te Atua, e tià

ia parau hia aita e Atua mai teie te huru i te faaherehere i te taata e te horoàraa mai na te taata aè e tiaau i teie faufaa, ia haamaitaì hia teie Atua to tatou. E te reira mau faufaa taatoà a te Atua e tauturu rahi te reira i roto i te taviniraa i te nunaa. Te tauaro e te tauaro, i te fariiraa ia matara ia ôhie e ia tiàma te taata no te Atua . Ia hoi maori te parau a te Atua i to na vairaa te auraa ia o teieparau e, no te Atua te taata e no te taata te Atua.

Aita ta te taviniraa e maìtiraa taata, o te aroha anaè te here o te Atua ta na e faaamu ra ia riro atoà te feia i here hia mai ei taata here i te nunaa o te Atua.

VAUVAURAA A NAMATA MĀ

Feruriraa âmui

1. Te taviniraa i roto i te EPM e te tahi atu mau Ètārētia

E aha mau te mea ta òe e hinaaro ra no te parau o te rahiraa Ètārētia i te ao nei ? Te vai ra te EPM e te mau Ètārētia e vai ra nā te hiti. Te haapaò ra te reira i ta na. Te haapaò noa ra te reira Ètārētia ia na. E ìmi i te faatūàtiraa.

E ìtehia nei te tiare māòhi i nià i te àute ? E ìtehia nei te tahi i roto i te tahi ? A tupu te tahi i to na tupuraa. No te Atua i tupu ai.

E aha ta òrua hiòraa no ta òrua taviniraa i roto i te Ètārētia ?

Te manaò mātāmua tei roto i ta ù Ètārētia e i roto i te tahi atu mau Ètārētia.

E tupu ihoā te tahi mau uiuiraa maere. E hiò i ta tātou taviniraa i roto i ta tātou Ètārētia. Teie tātou e hiò nei i te tahi mau Ètārētia. Ia hiòhia, te vai ra te faaòitumeneraa. Aita e pāpū ra i te mea ta òe e hinaaro ra e parau.

Aita e tiàturi ra e te hiò àfata noa ra tātou ia tātou. Aita e ôpani ra e hiò atoà i ô mai.

Mea tano ia paraparau tātou. I Vairaò, te oe mātāmua e pureraa na te tatorita. Te oe i muri mai na tātou te porotetani. Ta ù e peàpeà ra. Te mau upoo terā e òre ra e àfaro. Aita ānei teie parau Ètārētia e faaāmahamaha nei ia tātou ?

Te hiòraa àfata ia faaea noa i roto i ta tātou Ètārētia. E tahua ta tātou e parapa-

rau ra. Te vai ra te tūàtiraa taata e taata i roto i te oraraa mā te òre e hiò i te faaroo. Te vai ra te tūàtiraa Ètārētia : Eere mea haere noa. Mea paraparau âmui. Mea faanaho âmui.

E 5 Ètārētia i roto i ta tātou pureraa reo farāni i Māhina : Te Mahana Hitu, te Tānītō, te Tātorita, te Penetetōte, e tātou. Te uiraa : no te taata i Atua ai te Atua ? I taata ai te taata no te mea e hinaaro no te Atua.

I roto i te mau òhipa e tupu ra, te vai ra te fārereiraa e ua faaea noa i reira.

I roto i ta òe rahiraa parau, te nā ô ra òe : ia fārii te òrometua i te tahi atu mau Ètārētia ei Ètārētia na te Fatu.

Te faaroo māòhi mau : Te tahi tuhaa e vai ra i roto i to tātou iòa Ètārētia Porotetani Māòhi. E tau ra e tau i te iòa o te Ètārētia : Ètārētia Tahiti, Ètārētia Raiatea, Ètārētia Porotetani Māòhi... E hiò atoà i te Fāiraa faaroo.

E tuhaa rahi teie e anihia ra i te òrometua.

2. Te taviniraa i roto i te nūnaa

I nià i te tahua, mea rahi te òhipa e tupu. Na te here e tauturu i ta tātou taviniraa.

E òhie te taviniraa i roto i te nūnaa. Eita e hiò i te taata ia au i ta na Ètārētia.

No te haamaitaì i ta tātou taviniraa, e hiò ia Ietu. Aita te taata i riro ei hiòraa.

Nā Ètārētia taa ê tē vai ra i roto ia òrua. Te vai ra te hiòraa a te Māmā e ta te Pāpā. Eere e 2 Ètārētia teie. Ta te tahi māraramaramaraa e ta te tahi māraramaramaraa.

Ta māua māraramaramaraa, te vāhi e fārerei ai tē tāpeàhia mai.

Mea hoê Namata mā i nià i ta rāua rave-raa. E pāpā te Māmā i ta na e te Pāpā i ta na.

A rave mai na te tahi haapotora no ta òrua parau pāpā.

No ta òrua parau pāpā. Eere i te mea òhie.

Mauruuru no te mau manaò atoà i paraparauhia.

TERIITARIEARIIIHAUMATANI MĀ

Te Ûtuafare Òrometua e ta na tāviniraa i roto i te Ètārētia e te nūnaa

1. Te taviniraa i roto i te Ètārētia

a- Paroita : te anihia ra tātou i te faatuàti e te âpooraa tiàtono no te fārerei te mau âmaa ohipa e te mau amuiraa atoà. Faanaho âmui atu ai i te tahi tarena, tapura e au i te tauturu i te oraraa âmui. Mai te îte atoà ra e, no te haamatara ia tātou i mua i te ra mau tīauraa atoà o te Atua anaè ia te fatu o te òhipa te horoà i te raveà i te vāhi aita taù te taata e raveà.

e- Tuhaa : te riro nei te mau ùtuafare òrometua, te mau auaha paroita e tae noa atu te mau peretiteni o te mau âmaa òhipa ei tauà no tātou i mua i te haapapuraa te tahi mau aratairaa e tae noa atu te tahi mau haamaitairaa tei hiò âmuhia no te oraraa âmui o te mau paroita.

f- Faatereraa EPM : te mau faaotiraa atoà a te ARA i rave, te faaitoito nei mātou ia tae te reira mau parau i roto i te faaòhiparaa mai te haamaramarama atoà ra no te aha tātou i tae ai i nià i te ra faaotiraa.

Roto i ta maua taviniraa i roto i te Ètā-

rētia, ua riro na mua roa te Here e te Aroha o te Atua i te tauturu ia maua i te haapii, i te faarii e te faaòhipa i te mea e au i te pahono i te hinaaro o te Atua. Te auraa, ua ineine te ùtuafare òrometua i te âpee i te mau faaotiraa ta te ARA e faaoti no na, a tahi te haamauraa òrometua, a piti mai ta maua i fārerei mai te taima a fanuuhia ai maua mai ARUE e haere i TAUTIRA.

Teie nei, te mau haapiiraa atoà ta maua i fānaò i roto i te paroita no reira mai maua e tae noa atu i te taima a riro mai ei e tavini i roto i te etārētia e ia âmui anaèhia ta te Atua turamaraa ia maua e tauturu rahi te reira i ta maua taviniraa. Inaha, te tae nei maua i te parau-raa e te paroita, te tuhaa e te faatereraa o te EPM tātou tei riro ei tauaro no te tupu maitairaa te taviniraa i roto i te Ètārētia. Te auraa o te Atua to tātou puai hopeà mai ta te Taramo 91 : «O tei pārahi i raro aè i te tāpoi o Tē Teitei ra, e taòto ia i raro aè i te maru o te Pūaihope ra.»

2. Te taviniraa i roto i te Nūnaa

Teie mahana i roto i to tātou nūnaa, aita oia i îte faahou i te faufaa ta te Atua i horoà, i vaiiho i roto ia na. Hiòraa te parau o to tātou fenua, èita te mādhi e nounou to na fenua no ta na huaai mea nounou aè nā na te hoo e monihia ia, i te tapeà mai ei fenua faaapu faatupu ora no ta na huaai no ananahi. Te ra te tahi noa ia hohoà i roto i te tahi atu ā mau hiòraa ta tātou e îte noa ra.

I roto i te mau fārereiraa atoà ta maua e farii nei, parau pinepine na maua te ra parau e «ua rave te Atua ta na tuhaa, ua haamanaò Ietu i te hinaaro o te Atua, a rave anaè ia i ta tātou tuhaa i teie nei, teie nei a rave i ta òe.» Te rā mai to òe mau metua, mau taeae, tuahine e mātou (òrometua, tiàtono, HPM, HT, UA, T etv) no te tauturu ia tātou, ia òe i te faatupuraa i te hinaaro o te Atua.

Rau noa atu ai te huru o te taata te reira tātou i te tonoraahia, te tiàturi nei maua e te vaira te maitai e te vai atoà ra te ìno. Mai ta Ietu i parau : « ia vaiihohia ia tupu apipiti noa te titona e te titania oia hoi ia

vaiiho ia tupu apipiti noa te maitai e te ino» e fārerei ia tātou te ra na huru e piti i roto i to tātou oraraa. Ua îte atoà ra maua e mai te mea te Here e te Aroha te tumu o te mau mea atoà aita to te ino e parahiraa i roto i ta tātou taviniraa, èita te manaò o te taata e hau aè i te hinaaro o te Atua. Te auraa e tauturu noa mai te Atua i te nūnaa i te hoìraa i roto i to na fenua, to na reo, to na parau, ta na peu, ta na maa, te mau mea atoà i mādhi ai tātou. Ia ora na.

**VAUVAURAA
A TERIITARIEARIIHAUMATANI MĀ**

Feruriraa âmui

« Te Atua anaè ia te fatu o te òhipa tē hōroà i te rāveà i te vāhi aita ta ù, te taata nei, e rāveà ». I mua i te tereraa òhipa i ômuahia i roto i te pāroita no Ârue, e riro roa te Âpooraa Tiàtono i te faanaho i te oraraa o te pipi òrometua, e no terā mea hoì e, e pipi noa, e vahine hoì e e taanoa. O rātou tē mea îte aè i te pipi, e na rātou e tuu mai i te òhipa na mātou. Mea huru ê roa no te pipi i te âpeeraa.

« Âhiri e tano òe e rave i te tahi òhipa, e anihia ia òe e rave, ua ineine ānei òe i te rave i te reira òhipa ? » I mua i te tahi mau tupuraa òhipa i orahia mai e au i roto i te

pāroita no Ârue, te parau ihoā rā no te fāriiraa i te tahi mau tāpura òhipa rarahi a te Ètārētia i roto i te Tuhaa, ua faaitoito noa vau i te rave. Te vahine i niā i te tiāraa òrometua, eere te reira i te tahi parau fifi, no te mau tiàtono e no te toeà o te taata. Teie rā, te vai ra te tahi pae, eita òe e îte atu i to rātou manaò. Te parau rā o te pipi, na te Faatereraa to na parau e faanaho. I te tahi rā mau taime, te faaauhia e te faatūatihia nei te pipi i terā òrometua i nā mua atu.

« Aniraa ia tātou e faatūati i te Âpooraa Tiàtono no te fārerei i te mau âmaa òhipa e te mau âmuiraa ? » E rave te òrometua i ta na tuhaa, e rave te tiàtono i ta na tuhaa.

« Tauraa e 6 matahiti ». Ia poto anaè te tauraa, no te haamaitai ia i te tahi atu vāhi e paruparu ra. Te vai atoà ra rā te tahi mau tauraa poto e tupu nei, no te mauruuru òre ānei o te Âpooraa Tiàtono, e aore ia no te tahi tonoraa no roto mai i te Faatereraa a te Ètārētia.

« No te parau o te hoa o te tahi pipi taanoa », ua ìriti te Faatereraa o te Ètārētia i te tahi ārea no te tauturu i te oraraa o te pipi.

TĀMUERA MĀ

Te Ûtuafare Òrometua e ta na tāviniraa
i roto i te Ètārētia e te nūnaa

Te tāviniraa

Te vahi e hiò maità, te manò ia o te taata i nià i teie parau no te tāviniraa, te feia e ò, te feia e òre e ò, e te tumu e òre ai e ò. No te mea, i nià noa i te faahitiraa i te parau no te tavini, aore ra, te tavini no te Atua, e haamata atoà te taata, i te haapihapiha i ta ratou hiòraa. E inaha, aita teie parau i tāditiàhia no te taata noa, oia hoì no te mātou, no te rātou, no te òutou e no te vērā, e parau rā teie no te tātou, oia hoì aita e taata tei òre i taeàhia i teie tītauraa, tei te taata tātaì tahi ia i te hiòraa i te òhipa e māraa ia na i te amo a riro atu ai te reira ei tumu no ta na àrueraa i te Atua.

E parau atoà rā teie no te rahu, oia hoì te fenua e to na î, te tai e te vai e to rāua î, te raì e to na î. Te auraa ra, eere teie parau o te tāviniraa i te parau no te taata anaè, e parau rā teie na mua roa no te tahi mea tei matara mai na roto i te ôpuaraa a te Atua, e tei mauruuru i te huru e te hohoà o ta te Atua i horoà ei huru e ei hohoà no rātou, e ta rātou i faariro ei tumu no ta rātou faa-

teniteniraa i te tumu o to rātou parau. Ta te pāpāi taramo ia i mārāmarama a na ô ai o ia e: *Te parau hua nei te mau raì i te hanahana o te Atua, e te faaite nei te reva i te òhipa a ta na rima, te haapii nei te tahi ao i te tahi i te parau, e te faaite nei te tahi ruì i te tahi i te ìte, aore e ôrero, aore e parau, aore to rātou reo i itea, ua tae rā to rātou haruru i te mau fenua atoà e ta rātou faaiteraa i te ôtià o teie nei ao* (Taramo 19: 1-4). Te auraa ra, aita ā te taata i haamata atu ra i te tāvini i te Atua, ê na te rahu i te tāvini i te Atua, e te tauturu noa mai ra te rahu i te taata i te huru tāviniraa e au ia tātou.

No reira i mua i teie parau no te tāviniraa, ua maiti mai māua i te tahi parau, eere i te taata, e taata rā, eere i te rāau, e rāau rā, teie ia parau no te ùru.

I : Te àai o te ùru i Uporu, Upuru aore ia i Uparu...

Ia hiò to mata i mua, ia hiò to mata i muri, ia hiò to mata i te àui, ia hiò to mata i te àtau, te vai ano noa ra te fenua, aore e muhu aè. Te ôtiàtia noa ra te mau rāau matamua o te fenua, o ta te mau atua mana o te aru i faatupu. E fā mai te ohi i te mau uì atoà no te hoè hotu àpī ia au i te ture o te aru.

Hou teie faa a mairihia ai e o Tuaùru, faa ruperupe teie e te rāhihii. Aore te rāau i hau atu i te tiare, aore te ià o te tai i hau atu i te ià o te vai, aore te manu o te reva i hau atu i te manu o te faa, aore te puua i hau atu i te taata, e fenua anaè rātou, hoè ā o rātou fāito.

Ia tae i te hoe tau, ia au i te ture o te fenua, ua tupu te hoè oè rahi, ua roohia te nūnaa i te àti māa òre. Ua pūrara haere te taata i te mau vāhi atoà no te ìmi i te māa.

I roto i taua oè rahi ra, te noho ra te tahi na taata i te muriavai, o Utari mā to rāua iòà, e tāvana teie no te àti o taua vāhi ra, e ta rāua na tamarii. E taata herehia o ia na te mau taata e rave rahi i taua pūhapa-raa ra, no to na marū, no to na haèhaa, no ta na parautià e to na itoito i te faatereraa i to teie àmuiraa taata e te maità hoì te faatereraa i to na ùtuafare. Te vāhi rā i tāamu tumu ai te taata ia na, no te mea ia aita o ia e faaoti nei i te ohipa na roto noa

i te manaò o te hoê pupu taata, maoti rā na roto i te manaò hoê tei matara mai nā roto i te tāatoàraa. A tupu rā hoì teie oè rahi, o rātou pāatoà i te faaotiraa e faaruè i to rātou pūhaparaa tumu, haere i roto i te faa no te ìmi i te maa.

Ia tae rātou i uta i taua faa ra, ua faatià i te fare no rātou, e fare ôpuhi. I te mau mahana atoa e tià o ia i roto i te aru no te ìmi i te maa na rātou. I roto i to na tere, e tià o ia i te poi poi roa, e e hoì mai i te ùtuafare i te taharaa o te mahana. I te hoê rā tere i to na, ua faaea o ia e toru ao e e toru pō i roto i te aru e tae noa atu ra i te taime a roaa mai ai ia na te hoê puua ôviri rahi, o tei parauhia te fanauà no te puua rahi ra o Mōiri. Hoì mai ra o ia i to na ùtuafare ma te òaòà e ma te òto atoà rā i te mea, te vai ra te înaì, aita rā e hotu to te fenua no te tāpiri i taua înaì ra, to na ia manaò i to na hoa, ta rāua na tamarii e te taata hoì tei riro o na ei tāvana. Ia tae o ia i to rātou pūhaparaa, ua tape te mahana, te pūai mai ra te pō, te taòto noa ra to na hoa e na tamarii, tià noa atu ra o ia i mua i te ùputa tomoraa o to rātou fare, tupu mai ra te mauui e te manaò rahi i ta na vahine e na tamarii, faahuru ātea mai ra o ia i te ùputa tomoraa o te fare, nānā atu ra i ta na mata i nià i te raì, mihi atu ra o ia

E Aitū, e Aitū

Ua tae i te taime o te hopeà

O te hopeà o to ù tino iò

Ia riro to ù tino

Ei maa ora, e ora

No to ù ùtuafare

Ua na reira noa o ia i te pureraa i te Atua. E i te poi poi roa, te mārehurehu noa ra, ua tià mai ra o Utari vahine, haere mai ra i rāpae i te fare, e to na hoì maere i te ìteraa atu i te tahi tumu rāau i mua mau i to rātou fare, e rāau taa ê i te mau rāau atoà ta na i ìte i roto i to na oraraa. E inaha te pii mai ra te hoê reo ia na, mai roto mai i taua rāau ra...

E taù here e

Eiaha e maheaitu

O vau teie o Utari

Erā mai te puua i te pae fare

A rave ei înaì na òutou

O vau teie o Utari

Tei riro ei ùru

Ei maa na òe

E na ta taua na tamarii...

To ù tino ra, o te tumu ia, to ù na âvae, o te aa ia, to ù na rima, o te mau âmaa ia, to ù na rimarima, o te mau rauère ia, to ù upoo o te maa ia, e te hune ra o to ù ia arero, e te tāpau hoì ra, to ù ia toto.

II : Roanuu upoo roa

Roanuu, te tamaiti matahiapō ia a Utari. Te auraa o teie ioa, Upoo roa, no te mea, i te taime a riro ai o Utari ei ùru, ua rave o ia i te hohoà upoo o Roanuu ei hohoà no te maa ùru, o tei parauhia te ùru paeà. I te hoê taime ua tupu i roto ia na te hinaaro e haere i te òutu i Tefauroa, no te mea, ua riro taua òutu ra ei vāhi i reira te mau taureàrèa e te mau pōtii rii e fārerei ai. E o tei haere i taua vāhi ra, e haere ia rātou ma te hei pua i to rātou upoo.

I te hoê mahana, haere atu ra o Roanuu i te òtuè i Tefauroa, ìte atu ra i te hoê pōtii e te mata i te àiàì, o Tehoho ia purotu. Tupu mai ra te hinaaro i roto ia Roanuu i taua vahine ra. Eita rā o Tehoho e piri mai ia na no te mea, e taata tupuraa huru-ê-roa o to na upoo. Ia hoì o Roanuu i to rātou faacaraa i roto i te faa, ua haere o ia e farerei i to na metua vahine e ua faaite atu o ai i te mau òhipa o ta na i ìte e te mea hoì tei tupu i roto ia na i te ìteraa atu i taua pōtii ra. Ua parau mai ra te metua vahine ia na : E Roanuu, e haere ā òe i Tefauroa. E reva atu ra o Roanuu mai ta te metua vahine i parau ia na, aita rā hoê aè vāhi i tauì, aita ihoā e rāvēa o Tehoho e piriraa mai ai ia na. Faaineine iho ra te metua vahine ia Roanuu no te toru o te tere, faauc aè ra ia Roanuu e e haere e rave mai...

I te taura pōhue ei taura na na

Te maire ei hei no na

Te paa ùru, e papai iho ra i te pāreu no na

Te rauère tou e te maa mati

Pāpāhia iho ra e riro mai ra ei faauri

Parai iho ra i nià iho i te tapa

Te hohoà o te rauère ùru...

Faanehehe atu ra te metua vahine i ta na tamaiti, tarai aè ra i tana upoo e ômenemene maitai aè ra. Tuu atu ra i te tamaiti i to na tere. Ia tae o Roanuu i te

ôutu i Tefauroa, e rave rahi te taata tei piri mai ia na, na ô iho ra o Tehoho e, aue ia teie tamaiti i te hāviti. Aita rā i ìte e o Roanuu.

Paraparau atu ra rāua

Horohoro atu ra rāua

Hahaere atu ra rāua

Tāpeàpeà atu ra rāua

Hoìhoì iho ra rāua

Hopuhopu atu ra i te miti

E herehere iho ra rāua...

Ua ìte maitaì o Roanuu e, ua here roa o Tehoho ia na, tupu mai ra te manaò i roto ia na e e horoà i te tahi parau ia Tehoho ra. Horoà atu ra o Roanuu i te tahi hopeàraa taura pōhue ia Tehoho ra, e te tahi hoì hopeà, faaàti atu ra na nià i te Toàhiro, e parau atu ra ia Tehoho e e hutì. I te taimè rā a hutì ai o Tehoho, e òhu noa te taura, areà te Toàhiro, te ātea noa atu ra ia. Na roto te tupuraa teie òhipa, to Tehoho atoa ia ìteraa e, o Roanuu teie tamaiti purutu. Pii atu ra Tehoho ia Roanuu e...

E Roanuu e, a hoì mai

Ua here au ia òe

Pāhono mai ra Roanuu e...

E òre au e hoì atu

Ua mate au i te mauui o te àau

Ua ìte noa òe i te purutu o te tino

Aita rā òe i ìte i te purutu o te àau...

Himene no Roanuu

E taata rā ia o Roanuu e

No te faataitài ia ù e

Na tahatai noa i te horohoro

Piripiri hā noa i te one e...

Te vai noa atu ra te parau, te vāhi rā e hinaarohia ra i te haafaufaa, te tāviniraa ia a tei na taata. No Utari, ua tiā roa ia ia na i te haapae ia na no te mea, e rahi aè to na aroha i to na ùtuafare e tae noa atu i te nūnaa ta na i aratai mai na hou o ia a riro ai ei rāau hotu. Te auraa, na te aroha i tūrai i teie taata i te raveraa i te tahi faaotiraa, e te reira faaotiraa, aita ia te maitaì i tāōtiā-noa-hia i nià i to na ùtuafare e te nūnaa ta na i aratai mai na, mai te reira mai tau e tae roa mai ia tātou i teie mahana, ua fānaò, te fānaò nei e e fānaò atu ā te taata e rave rahi i te faaotiraa ta Utari i rave. Ta na terā tautururaa mai ia tātou i

mua i teie parau no te tāviniraa...

No Roanuu, te vāhi ta na e tauturu ia tātou, eere ia i te tāāmuraa i te tiātūriraa e te here hoì i nià i te àpu, oia hoì te vāhi e roaahia i te mata i te hiò. E parau mau, e taata tupuraa taa ê ihoā paha, te hāviti rā o teie taata, terā ia parau ta na e, *Ua ìte noa òe i te purutu o te tino, aita rā òe i ìte i te purutu o te àau...* Tei ô te pae rahi o te taata i teie mahana i te toparaa i roto i te herepata o te hipahipa, e inaha, te haamanao mai ra Pauro e : Ua rave te Atua i te mau mea ta te taata e manaò ra e mea maamaa ta na ia i rave no te faahaamāraa i te feia e manaò ra e, e paari to rātou. No reira, eere te taviniraa i te faanehehe-noa-raa i te àpu, eere atoà hoì i te i te pipiriraa i te ora, te vāhi rā tei maraa ia òe i te rave ei pāhonoraa i te ère o te taata.

VAUVAURAA A TĀMUERA MĀ

F e r u r i r a a â m u i

« ... Eere i te taata, e taata rā, eere i te rāau, e rāau rā, teie ia parau no te ùru ». E parau no te rāau i te haamataraa, no roto mai rā i te parau o te taata, i riro mai i muri iho ei rāau. Hoê ā atoà ia manaò e vai ra i roto i terā parauraa e : « eere i te rāau, e rāau rā ».

I mua i to tātou parau, mai teie parau no te ùru (Ruataata/Ūtari etv.), e mea rahi roa te mau faatiāraa e ìtehia ra, i terā vāhi e i terā vāhi. Te riro nei rā teie mau parau ei tauturu i te tāviniraa a te ùtuafare òrometua, te maitaì o teie metua i te pūpūraa ia na no te tauturu i to na ùtuafare.

Eiaha e rave i te parau o te tamarii, ei haafifiraa i te ôpuaraa a te Atua. I roto i te parau o Roanuu, ua haafaufaahia te parau o te ora, ta te purotu o to na âau e faaite noa ra, eere rā i nià i te huru e te hohoà o teie tamaiti (te purotu o te tino). Teie mau parau e terā mau parau e faahitihia ra i roto i te Pipiria, e mea nā hea ta te tahi taiōraa i te tahi ?

Rāhihihi : heuri, tupu ruperupe.

I mua i te parau o Ruataata (aita e māa i rave ai o ia i te faaotiraa e pūpū ia na no te pāhono i teie ère) ; âreà i roto i te parau o Ūtari, te vai ra te māa, te tahi noa tuhaa

teie e ère ra : Eere ānei i te māa tāpiri ? No te fatu o te parau, eere i te māa tāpiri-piri noa, e faaotiraa teie tei ravehia, ia fānaò tātou e teie mau uì i muri nei i te ora, e māa no te faaora i to na nūnaa, no te pāhono i te ère e fārereihia ra e te taata.

Te tahi atoà parau faufaa o tē tano e tāpeà mai no roto mai i teie parau, o tē tauturu i ta tātou tāviniraa, terā ia manaò maitaì i ò i roto i te taata, e hohoà mai ihoā te reira ei mea maitaì. Te vai ra terā parau paari ta te ìnitia : « Terā manaò maitaì e ò i roto i te taata, e puta roa o na i nià i te raì ». Ua ìte-atoà-hia te reira manaò maitaì i roto i to tātou mau rūau tei tanu i teie mau tumu rāau (ùru/vi/haarii), i te mānaònaòraa i te ānanahi o ta tātou mau tamarii. Te vai ra ihoā te mau tamarii tei àtuàtu e ua haamaitaì atu ā, te vai atoà ra rā aita i haapaò, ua ora noa i te mea i vaiihohia mai e te mau rāau. Hoê ā atoà teie parau e te parau no te haari i te tahi mau motu no te mau taha motu Tuamotu mā. I te taima i fifi ai te pārau, ua haamata faahou te taata i te tanu i te haari. Nā mua atu, ua ora noa te taata i nià i te mea i vaiiho mai e te mau rūau. Ua tūati noa teie parau i terā haapiiraa ta tātou i ora mai i te mahana piti « Te parau no te vine mau ». Terā paari i faaòhipahia e te Fatu, ua ora-atoà-hia mai na te reira e to tātou mau tupuna, te hoêraa paì te taata e te rahu. Te reira te tahi tītauraa ia tātou i teie mahana. Te rahu e te taata, terā e piti atoà ra, na te Atua e o te Atua iho te tumu. Aita e parau to te ùru, e aita e parau no te taata, ahiri aita te Atua. Te hoêraa o te taata e te rāau, ia vai ia to na tiàturiraa i te Atua. Te tāviniraa a te taata e te tāviniraa a te rahu, e te hoêraa o ta rāua tāviniraa, oia hoì te ìteraa te tahi i te tahi.

Ta tātou hiòraa i te fenua ei metua vahine, ua ineine noa teie metua vahine i te tauturu ia tātou. Te toe noa, ta te taata ia haapāpū-faahou-raa i ta na tāviniraa i mua i teie mau tāpaò e tauturu noa ra i ta na tāviniraa. Ia hiòhiò, noa atu ua haamatahia mai te tahi òhipa, te toe noa atu ra te òhipa e rave. I roto i teie parau no te « ùru », teie te tahi tauturu i ta tātou tāviniraa, eere rā teie anaè. Te tiaàraa noa, ia purotu i roto, ia purotu atoà rā i rāpae.

Te vai ra ānei te tahi tūàtiraa o teie parau i nià i te parau o te Fatu ? Ua roaa ia rāua i te haapae ia rāua no te rahi o to rāua here i te taata (Ûtari, no to na here i te hui raa-tira o Māhina / Ietu, no to na here i teie nei ao, te tumu ia i tonohia mai ai o ia e te Metua i te ao nei). Eere atoà ānei teie parau o Ûtari i te tahi pūòiraa no te parau o te Fatu. Te mānaònaòraa e vai ra i teie taima, ia ìmihia te mau raveà no te faahoì mai i to tātou parau. Te tauturu ra te parau o Ietu i te ôpuaraa ora a te Atua, nā reira atoà teie parau to Ûtari. Ua rave te tahi i ta na tuhaa, nā reira atoà i te tahi aè pae.

Te tauturu noa ra te Pipīria i te tāviniraa a te òrometua. Te ìteraa i to tātou parau, te tauturu atoà ra te reira i ta tātou tāviniraa i roto i ta tātou Ètārētia, i roto i to tātou fenua e i roto i to tātou nūnaa. Ia roo anaè te ùru ei hiòraa, eita te faanahoraa e faaapiapi faahou i ta tātou tāviniraa e ta tātou faaìteraa. Eita tātou e taiā faahou ia faaite i te parau i mua i te Âpooraa Tià-tono, te Âpooraa Faatere e te Âpooraa Rahi Âmui. To tātou tāfifi, te mataù noa ra tātou ia tātou iho. Te mea e hinaarohia, ia tupu to te Atua hinaaro, ia tupu te maitaì. Terā te mea i roaa i teie ùru paeà, no te tauturu i te nūnaa, ia roaa te ora i te nūnaa. Hoê fā i roto i ta tātou tāviniraa, ia tupu te ôpuaraa faaora a te Atua i roto i teie nūnaa ta tātou i here, e i roto atoà i teie Ètārētia ta tātou i here, eiaha teie Ètārētia ia fifi, e ei tauturu atoà i teie uì e haere mai ra. Te haapiiraa teie ta te Fatu i vaiiho mai : « E rave òutou i teie ta ù e rave nei, e e rahi atu ā ta òutou e rave atu. » Ua tītauhia ia tāhoê i to tātou nūnaa, ia faahoì mai ia na i te fare metua. E hiò atoà rā e tei hea roa tātou i te vairaa i teie mahana ? E tano e faaeaea no te tahi maa taima, no te hiòhiò e tei hea roa to tātou vairaa, hou haere faahou atu ai.

Teie tamahine e faatiāhia ra e teie parau, o Tehoho : « E tamahine teie nā vai ? » Te mea pāpū, o Roanuu, e tamaiti na Ûtari. E teie tamahine, e tamahine nā vai ? Aita teie parau i hope, eita atoà ia e tano ia parau atu e, o vai te iòa o te vahine a Ûtari. Te mea noa rā e tāpeà mai, te tauturu ta rāua i vaiiho mai no roto i ta rāua huru raveraa. Te vai ra ihoā rā te parau e

toe ra. Te tahi parau o tē tano e tāpeà mai, terā paì parau e vai ra i roto i terā manaò no te « purotu o te âau », e parau faufaa roa teie. Te parau rā a te Atua, teie ta tātou e taiò noa nei, eita atoà te reira e haafifi i ta tātou hiðraa i to tātou parau, e tauturu rā. I te pae hopeà o teie âamu, ua tupu te ôpuaraa a te metua vahine no ta

na tamarii, ia faahinaaro o Tehoho ia Roanuu. Te Pipīria, te tauturu noa mai ra i ta tātou tāviniraa, nā reira atoà to tātou parau. Eiaha rā e hið pae hoê noa i te parau, e hið rā ia na i roto i to na tāatoà-raa. Terā mea iti i noaa ia tātou, a rave i te reira ei tauturu i ta tātou tāviniraa.

TEREVA MĀ

Te Ûtuafare Òrometua e ta na tāviniraa
i roto i te Ètārētia e te nūnaa

Mai to māua ōraa i te Âua Pipi, teie te ìrava tauturu mai ia māua i roto i te tāviniraa i te Fatu, oia hoì i roto ia i te Taramo 116.12 : « E aha ra ta ù ia hōpoi atu na te Atua, i te mau hamani maitaì no na ia ù nei. » Ua riro teie ìrava no māua i te tutonuraa i nià i te òhipa ta māua e rave i roto i te Ètārētia e i roto i te nūnaa, oia hoì te faauì-noa-raa te manaò e aha ra ta ù e hōpoi atu i te Atua ra, te mau mea atoà o te oraraa, na te reira i horoà mai ia fanaò mātou e ia ora pāpū mātou. E no teie hamani maitaì ta na i horoà mai, e aha ra ta māua e hōpoi na na. E ua ìte maitaì māua i te reira feruriraa, e manaò taata, e manaò hoa tātou e, te tiaì mai ra te Atua i te tahi faahoìraa i terā ora o ta na e horoà ra no tātou. Auē ia manaò e.

I roto ra i te Taramo, o te tahi teie taata tei roto i te àti mai, tei roto o ia i te mau taima hopeà rii o te pohe, te tāparu ra o ia i te Atua i te ora, te faaìteraa i ta na mau hamani maitaì e te faaìteraa i to na mau àti. E nā roto i teie faaìteraa a teie taata to na àti, ua riro atoà no māua i te faaitoitōraa e, eiaha roa ia topa i roto i te àti, te fifi, i reira e fāriu ai i mua i te Atua, i teie nei

rā, ua ìte maitaì tātou e aha ra te òhipa a te Atua i rave no tātou i roto i to tātou oraraa.

No reira teie mai te tahi mau tuhaa e mānaòhia e vauvau no tātou i roto i teie faaineineraa tāmau i nià i terā tumu parau te ùtuafare òrometua ta na tāviniraa i roto i te Ètārētia e i roto i te nūnaa. Ua rave noa mai māua i te mau tahua òhiparaa tei orahia mai, mai te tāviniraa i roto i te âua pipi e tae noa atu te tāviniraa i roto i te mau pāroita, e te tāviniraa i roto i te nūnaa.

I muri mai i nā maha matahiti i te âua pipi, ua mānuia ia māua o Tereva i te parau puìte « Diploma ». E muri mai i te mānuiaaraa, ua faaìtehia māua i roto i te pāroita no Nuku Hiva i Taiohae no te matahiti haapaariraa. E mai te mahana faaìteraahia māua i roto i taua pāroita ra, ua fārii mai rātou ia òhipa māua i roto ia rātou. I te matahiti mātāmua, ua riro no māua i te hiòpoà i te faanahōraa o te pāroita, mai te mau tere farerei i te mau mau-àuri, te feiā mai i roto i te fare mai, te òhipa a te mau âmāa òhipa o te pāroita, e te mau tereraa pureraa i roto i te pāroita. E no te mea hoì i terā mau tapura òhipa e ravehia ia i te mau tāpati poi poi atoà, ua faanaho atu ra māua Tereva i te tahi arataìraa òhipa mai te tauturu a te tiàtono.

Te uiraa i ô, ia au i te tāviniraa ta māua i ora, o te tahua òhiparaa. A tahi te parau no te reo, e te piti, ua rau te huru o te taata ta māua e fārerei nei. Te vai ra te mau tamarii no te haapiiraa tāpati e te mau òrometua pupu, te vai ra te taata pāroita, te vai ra te mau mau-àuri to rātou huru, e te vai ra te feiā mai to rātou huru. A taa noa atu ai te reira, e fenua teie te rahiraa e tatorita anaè, e mea iti roa te tahi atu mau haapaòraa. Teie ra, te vai ra to tātou tuàtiraa i te mau tatorita, i te mau taima pureraa no te hoèraa, e âmui mai te mau tatorita i te pāroita no te pureraa.

Te manaò ra e vai ra i roto i terā huru tāviniraa, eere i te mea ôhie, no te mea ua rau te tahua òhiparaa. Te auraa, ua rau atoà i ta òe huru faaìteraa e ta òe huru hiòraa no te tautururaa i te taata i mua ia òe.

Te taima ra, a ìte ai vau e mai to ù. E nehenehe atoà vau e parau e, ua taupupu i te tāviniraa, no te mea, ua vai noa te feru-

riraa i nià i te maì, e te manaònaòraa i te òhipa e vai ra i muri. Ua ara atu ra te àpooraa tuhaa i teie maì to ù e tuuhia atu ra māua i roto i te tauīraa. Te vāhi i èrehia e māua i roto i taua pāroita, oia hoì te mau òpuararaa ia tei tuuhia i roto i te pāroita no te maitaì o te feiā âpī, e te mau tere fāre-rei i te mau mau-àuri e te feiā maì. E, hoê noa ia matahiti māua i te òhipararaa i Taio-hae.

Mai te matahiti 2010 i te avaè Tetepa, to māua òhipararaa i roto i te pāroita no Hitiaa, o « Te terono o te aroha mau », i te tuhaa hoê nei. Ua tupu maitaì te fāriiraa i roto i taua pāroita. Hou mātou a tae mai ai i roto i taua pāroita, ua haamata māua i te ìmi te parau o taua pāroita. Mai te mau parau o te fenua, te parau o te nūnaa i terā ra tau mātamura, te mau toparaa iòa no terā e terā vahi, e tae noa atu i te huru o te nūnaa i teie mahana. Ua riro no māua i tera mau māmīraa i te huru fātata i taua nūnaa ra.

No māua i roto i te tāviniraa i taua pāroita, mea òhie no māua i te faanaho i ta māua mau tāpura òhipa, no te mea ua fārii mai te taata pāroita, e te àpooraa tiàtono ia Tereva ia òhipa atoà o ia. E te tahi atoà e mea iti roa te tiàtono, e 3 tiàtono e e 4 âmuiraa. Te auraa, na māua ia e tauturu i te âmuiraa aita e tiàtono i roto. No te faanahoraa pureraraa i te mau tāpati atoà, na māua ia te faaitoitōraa. Te uiui noa ra te manaò i roto i teie arataīraa : Te vai ra te maitaì e te vai atoà ra te manaò e, mea ê atoà paì na te tahi e aò aore ra e faaitoito e aore ra e poroì mai, no te mea e riro atoà i te tautururaraa ia òe i te hiò-faahou-raa i to òe faaroo, e ta òe tāviniraa te tāno noa ra ānei.

Te vāhi ra, ta māua e tāfifi nei i roto i te tāviniraa, i te parauraraa ia. Hoê matahiti māua i te hiòpoà maiteraraa i te tereraraa òhipa o te pāroita, oia hoì i te mea e orahia mai e rātou ia Rahiti, i muri mai ua hinaaro te manaò e faaâpī i te tahi mau faanahoraraa i roto i te pāroita. Teie nei ra, te vahi tāfifi, te vai ra te mau mea mātauhia e rātou e i roto i ta ù hiòraa e tano e tauī i te tahi mau arataīraa, aita ra e tiā ia ù ia parau atu, no te taiā ānei no te tahi òhipa e tupu, aore ia no to ù tera huru.

E te ui ra te manaò, e aha ra te tāviniraraa a te òrometua i roto i te Ètārētia e i roto i te nūnaa. Te vai māmū aore ia te faaite i te parau a te Atua. Ua ìte maitaì vau e, ua titauhia tātou i te faaite i te parau a te Atua, te auraa aita ia e tapeà i te parau mai te peu no te maitaì o te òhipa. Teie ra, to ù tera tāfifi i roto i te tāviniraraa. Te ìmihia ra te raveà, nā roto i te mau haapiiraraa pī-pīria i te arataīraa i te manaò no te tautururaraa i te feiā pāroita. Eere te fifi no te taata pāroita, o te mau arataī ra. No reira, o rātou ia te tahi tumu i ètaèta noa ai i te faanahoraraa, aore ia te mau faaâpīraa.

E na roto i te mau farereiraraa i te mau òrometua i te mau monire atoà, ua riro atoà no māua i te tauturu rahi, no te mea ua riro no māua i te uiui i te mau òrometua i te mau vahi i òre māua e mārarama, aore ia i te mau vahi e èrehia, nā te mau taeaè e mau tuahine te reira e tauturu mai. E te reira faanahoraraa aita māua i fanaò i Nuku Hiva, o māua anaè ia i ta māua feruriraraa parau.

E te tahi atoà, aita māua e ère i te mau parau âpī no roto mai i te mau tuahine, no te mea te âmui nei o Tereva T i roto ia rātou i te mau monire atoà. Te auraa, ua riro no māua i te tauturu rahi, no te faahoiraraa i te mau parau âpī i roto i te pāroita.

Te auraa, ta māua tāviniraraa i roto i te Ètārētia e i roto i te nūnaa, ua riro ia no māua i te tautururaraa te tahi i te tahi, mai te faanahoraraa i te orararaa ùtuafare, e te faanahoraraa i te orararaa ètārētia e te orararaa nūnaa. E te mea e māraramamahia ra e māua te ùtuafare òrometua ta na tāviniraraa i roto Ètārētia e i roto i te nūnaa, ia ineine òe i te fāriiraraa i te mau òhipa taa ê atoà ta òe e farerei atu i roto i ta òe tāviniraraa. E te parau no te ineineraa, ta òe ia parau no te tautururaraa i te taata, e tae noa atu i ta òe faanahoraraa no te arataīraa i te taata i te Atua ra. Teie ia te tahi tuhaa tei manaòhia i mua i tera tumu parau « te ùtuafare òrometua ta na tāviniraraa i roto i te ètārētia e i roto i te nūnaa.

VAUVAURAA A TEREVA MĀ

Feruriraa âmui

(Ua arataihia te tâuàparauraa nā nià i te àpi parau)

Àpi 1 : Aita ānei ihoā te Atua e tiaì ra ? Oia !

- E aha ia tāviniraa i te Âua ? Ei haapii-raa-faaineineraa nā mua roa, e faaòhiparaa e e oraraa âmui i roto i te Êtārētia e te nūnaa...

- E maì, aita rā i paraparauhia. Ahiri o Tereva tāne te pipi. Ua âparauhia aita rā i tae i te vairaa no te faanahoraa a te Êtārētia. I roto i te maì, te faaitoito ra i te haapii-faaara i te taata-nūnaa. Te hiò ra te tuhaa i teie parau, e tano ānei na te tahi e haere i nià i te tiàraa no te mono i te tahi i te mea ua noaa te parau pūite ?

Àpi 2 : Te parauraa ‘mau àuri’, e tauì ei fare tāpeàraa e e faaravaì i te huru faanahoraa. I te mau tāpati aore ra te tahi taime i te hepetoma e pure e âparau. E Ênāna-Ênāta e e tāne anaè.

- Oraraa âmui e te tātorita, e au e, e pāroita òitumene teie !

- Ahiri i ôpere mai i te parau fenua no Hitiaa. E aha ia mea ?

E parau no te vahine taehae, e na ta na tamaiti i faaora i te nūnaa !

Àpi 3 : E aha te manaò i roto i terā ôhie-raa i Hitiaa ? E ahiri e tano toopiti e haere i nià i te tiàraa ?

- Aita e manaò fifi to te taata pāroita, te mau arataì terā e tāfifi ra. Eere i te mea ôhie ia parau no te fifi māmū. Terā rā, e faaitoito i te parau, ia òre ia ûàna te fifi o te arataì. E ìmi i te rāveà, ia ìte atoà te feiā fifi iho e ua fifi ihoā...

Àpi 4 : Te pāpā i roto i te fārereiraa a te Māmā, inaha, te vai ra te faufaa ia faataa māite ta te hoa òrometua (vahine e tāne), e ta te mau vahine o te paroita-tuhaa-èta-retia...

- Te ineineraa i mua i te mau mea atoà, e faaitoito ā ia. Teie rā, e faaiti atoà i te òhipa e e haapaò i te maì. Ia au rā i ta te taote, e tano e ora mai tei mātauhia a âpee noa ai te maì e te rapaauraa.

TEHIHIO MĀ

**Te Ûtuafare Òrometua e ta na tāviniraa
i roto i te Ètārētia e te nūnaa**

Ômuaraa

Ïte aè au i te haapaðraa, e toru hohoà i tau mai i mua i toù aro : *Toù nā metua, toù fenua e taù Ètārētia*. Èita e moèhia iaù i te hohoà o toù nā metua i fānau mai, to rāua reo, to rāua here e to rāua atoà haapað maitaì e te aupururaa mai iaù. No roto mai ia rāua teie hinaaro e tāvini i te fatu, no te mea, e tiāraa tiàtono to rāua e ua riro noa na te òhipa ta rāua e rave ra e mataitàraa nāù e te tahi taima mai te huru ra e, terā anaè te mea mau i mua i toù mata e toù manaò. A tae hoì e, e maì pee mau ā teie, ua riro mai te òhipa ta te metua i rave e òhipa tumu nā rāua, e muri iho, ua riro atoà ia e òhipa tumu nāù. To na auraa ra, te haapopou nei au i toù nā metua tei riro e hiò hipa, àveia arataìraa i toù oraraa i tae roa ai au i nià i teie tiāraa arataì i te nūnaa i te Atua ra. Te piti, te parau ia o te fenua, te vāhi i reira vau i te paariraa, te fenua i hii i toù parau, te reo o te fenua i riro mai ai au nei e tamarii no te fenua, àia nehenehe maitaì te riro atoà

e tauturu rahi iaù i roto i te parau o te tāviniraa. Te toru, te parau ia o te Ètārētia. Ia parau anaè vau e, Ètārētia, nā mua roa e ò mai te parau o te fare pure i roto i toù manaò, te vāhi ruru ai te mau taata atoà e haere mai ra e haamori i te Atua e i roto i te reira huru ua paari au i roto e ua riro te fare pure e vāhi horohoraraa, e vāhi te reira te mau fētii, e e vāhi atoà e faaroo ai au i te parau a te Atua nā roto i te reo Māðhi. E te piti, terā ia tiāraa tiàtono e mauhia rā e toù rūau, mai roto mai ia na te mau parau āpi atoà e te mau faaotiraa i haamanahia e te āpoora tiàtono.

Te tāvini i roto i te Ètārētia

No te mea hoì e, e ùtuafare ora teie i roto i te oraraa faaroo porotetani, ua tāòtiāhia ia te reira. Te auraa o teie parau, ua hiò haapaðraa-noa-hia teie parau aore ra ua fānau porotetanihia mai au, a taa noa atu ai te reo o te Atua, « *aita te taata i hāmani porotetanihia* » e taata rā. Ua haamata taù tāviniraa nā roto i teie huru oraraa, a taa noa atu ai te tītauraa mau a te Atua. Ua horoà vau i toù tātoàraa i roto i teie huru tāviniraa e ua tae roa i te vāhi rahi (*Àua pipi (1993-1997 Diplomat théologie) – Tīroama-Afareaitu-Beauvais-Fare mai-Àrue*) e te haere noa atu ra te hiaairaa i mua. Ua faataa atoà rā vau i toù vārua e toù tino no te Ètārētia e èita te reira e tau i muri atu. No te mea o te Atua te Fatu o te Ètārētia e ua riro noa vau e àmaa vī tāpirihia atu i nià i te tumu. E tāvini tāpiripiri noa teie i nià i te faana-horaa a te Atua, te fatu o taù òhipa. Noa atu ā ia ua tāfifi pohue roa i nià i te faana-horaa a te Ètārētia, eere te reira i te fifi. Te fifi ra, te òreraa ia vau e fārii i toù tiāraa tāvini i roto i te ètārētia ; e ia riro noa te tītauraa a te Ètārētia e mauhaa faatupu ora no ô mai i te Atua ra. Aita taù e parau, e aita toù e manaò i mua i te faaotiraa i haamoàhia e te mau tià o te faaroo. E tāvini haapað maitaì teie i mua ia òutou, e ua faaroo maitaì au i te parau a te Fatu, i te nā-ô-raa e : « *Aita vau i haere mai ia tāvinihia vau, e tāvini ra* ». Hoè ā to māua manaò, e parau teie no te taata faaroo i nià i te tiāraa tāvini. Te auraa ra, e tāvini atu vau i taù Ètārētia mā to àau atoà, mā to vārua atoà e mā to pūai atoà. Eere teie tiāraa i te mea here-roa-hia e te taata, no te mea, ta na tuhaa o te faaroo-

noa-raa ia i te parau a te fatu. E haapae o ia ia na, e hoì oia i te itiraa, e pou o ia i raro roa, e te mea aroha roa atu, teie ia huru parauraa e, aita to na e haamataraa e te faahopeàraa, mai te huru ra e, aita o ia i fānauhia e aita to na parau i tāpaōhia i roto i te paparaa tupuna, e tae noa atu i te fenua tei òre atoà e mau ra i to na parau. Te tāvini i roto i te Ètārētia, e tāvini ia tei here i to na Atua, te tumu o to na ora, tī-rārā atu ai.

Te tāvini i roto i te nūnaa MĀŌHI.

Mea au ihoā paha nā tātou te haamanaò noa e, ia hiti te mahana no te tātoà ia hiti, te ôpuaraa faaora a te Atua, no te Ora ia o te tātoà. Parau mau roa terā, e nā te tumu nui i hāmani i te taata ia au i to na huru e to na hohoà, e no roto mai i te ôpū moà o te fenua i te fānauraahia mai. Aita e parau to te nūnaa i rāpae aè i te Atua e i rāpae i te fenua. No reira ia fārii hope roa te nūnaa i to na Māðhiraa, e ohi mā òna i tahito ra, e tupuraa òna no te mā, e e tamarii o ia o tei herehia e te fenua, i te mea ra e, òna iho ia. Inaha, te Atua e te fenua, hoê ā ia, hoê ā ia te taata e te fenua, tei here o te fenua ra, ua here ia i te Atua. E aha rā taù tuhaa, ta te òrometua ia òre au e fārii i te tauturu e te arataìraa a te fenua i te vāhi i reira te Atua i te haaparahiraa mai i te nūnaa. « *Māðhi ihoā te haamataraa* » e te vai ra rā te tahi atu mau nūnaa tei tau atoà mai i mua i toù aro (*Pā-roita no Beauvais/rautīraa faaroo i fārāni no te feiā mai..*) Aita ia ta tātou tūteraa taata, o te haamanaò noa ia ia rātou e, o vai mau na tātou. Haamanaðhia atu ra, i te parau tohu a Vaitā, i te nā-ô-raa mai e, « *Nā te moana mai te mau manu uòuò, e tino ê to rātou, e tino ê to tātou, HOÊ rā TUMU* ». Hoa here mā, ia vai mai te here e te aroha o te Atua, a òaòa i roto i te tāviniraa

VAUVAURAA A TEHIHIO MĀ

Feruriraa âmui

(*Ua arataìhia te tāuàparauraa nā nià i te âhee*)

Âhee1 : E aha na te auraa parau e mai pee ? Ua auhia e ua pehia terā huru no nā metua tāvini.

Âhee 2 : E tūāti ānei teie parau i te parau pāpāi āua i nià i te rauraa o te Ètārētia. Ê,

te tiāturi nei au i te tià o te porotetani.

- E aha mau te tāvini tāpiripiri mai te vī tāpirihia ? Mai ta te Fatu i faaau na e âmaa tei piri i te tumu vine e te Atua te faaàpu ?

- Tāfifi pōhue i nià i te faanahoraa, eere te fifi, te fifi rā, o te òreraa vau e fārii i to ù tiāraa tāvini. E 2 auraa, te tāvini ānei aore ra te faanahoraa tē pōhue i tāfifi i nià i te Ètārētia e te Atua ?

Âhee3 : Te faaotiraa haamoàhia : e tià ānei ia faaòhipahia te tahi taò au aè ? I roto i te manaò eita e tià faahou ia hāuti-hia-tauihia, aore ra e mana rahi to muri.

- Ia hiòhia, o Tehihio anaè teie ei tāvini nei i roto i te Ètārētia, aita rā te hoa ! Eere ihoā te vahine te òrometua, ei tauturu rā. No te mea te tāviniraa, no te taata hoê.

- E aha te manaò ia tauihia ôrua i te vāhi ê ? Eita e fifi, a fifi noa atu ai te hoa. E tano e rave i te òhipa ia au i te faaotiraa-faanahoraa EPM.

- E tāvini mau no vai, no te Atua e no te Ètārētia ? aore ra no te Atua anaè, aore ra no te Etaretia anaè ? No tātou pātoà rā teie parau !

- Hiòraa : Tonoraa i Farāni. Eere i te mea ôhie, teie rā ua matara i muri aè.

- I mua i te parau ‘eiaha ia tāvinihia, ei tāvini rā’, eiaha ia riro ei haapahiraa na tātou, no te mea tei roto ôrua i te tahi pā-roita arii. E terā fairaa ei tāvini mā te tātoà, e au ia faaitoito i te tāpeà.

- Te parauraa ‘ia riro noa’ aita ānei i haamāmā i te parauraa ‘ua maamaahia i te Atua’ ?

Âhee 4 : E aha te huru tāviniraa i Farāni, e te haapiiraa, ia au i te maororaa ?

- E aha te huru i mua i nā tāviniraa e 2, Fare mai-Pāroita... Aita e tāfifi ra, maori rā te faatau e te mai, areà rā e tāpiri pāpū atu ā i te Fatu e itoito ai.

*Ta òe tāreni rohi pehe i roto i te Ètārētia-nūnaa. E aha te vairaa ? Te maitāi ra. E hōroà na te mau Metua e na te Atua.

VAETUA MĀ

Te Ûtuafare Òrometua e ta na tāviniraa i roto i te Ètārētia e te nūnaa

I muri ae i na matahiti faaineineraa e maha i te aua pipi, mai te matahiti 1978 – 1982. Ua tonohia maua i Raivavae i te Tuhaa Pae. Ua ohipa maua i reira i pihai iho i na apooraa tiatono e piti tauturuhia e te orometua paari o Iatopa a Mahai. I muri mai ua haaparoitahia te amuiraa Vaiuru. Ia hiohia ua tonohia maua i ô maua iho e i roto i to maua nunaa i nia iho i to maua fenua , to maua aià. Te tahua ohiparaa matamua teie I roto I te taviniraa. No te mea hoi tei pihai iho I te mau metua , ua hio tamarihia maua. Aita ra te reira i riro ei haataupupuraa i te ohipa i roto i te taviniraa. E oraraa amui to teie nunaa, te tautururaa te tahi i te tahi, i roto anei i te faaapu, te tautai, te hamaniraa fare e te vai atura. Te vai atoà ra te tahi mau ohipa tumu tei haapaehia, ua imihia te raveà ia ite faahou te nunaa te faufaa no teie mau maitai. Te tumu ua haamata I te tipee i to rapae.

I Raivavae aita to te etaretia e parau i rapae ae i te nunaa, te nunaa te etaretia ia. Na te apooraa tahoe o te fenua e tiaau i te

oraraa amui o te nunaa. Te aua te mau ohipa atoà e tupu i nia i te fenua nana e faaoti.

Matahiti 1990 ua tauihia i Moorea i te Tuhaa toru i roto i te paroita no Papetoai. E fenua parau rahi teie no te oraraa o te etaretia, tei reira te haamauraahia te aua pipi matamua e tei reira atoà te fare pure matamua na Patitifa nei. E fenua fariiraa ratere teie. Ua riro te mau hotera ei vahi ohiparaa no to ratou oraraa. Ia hiohia ua horoà te nunaa Ia ratou I roto I teie tapura ohipa. Aita ra te reira i riro ei fifi , mai te peu e te tai ra te upaupa i roto i te hotera, te tai atoàra i roto i te fare pure no te haamaitai i te Atua. E oaoaraa te reira no ratou.

I roto i te oraraa o te tuhaa, tei riro ei mata ara i nia i te nunaa, ua haamauhia te tomite paruru ia Moorea. E faufaa rahi tei itehia no te maitai o te fenua ia ore ia paremo i roto i te hiamoni. E aroraa tuutuu ore na te mau tavini o te Atua. E rave rahi mau haapaeraa maa tei tupu, ua parahi inia i te fenua no te ani i te tauturu, eiaha te opuaraa a te taata ia tupu, ia riro noa ra te fenua ei Metua vahine faatupu ora. Eiaha ra tatou e maheaitu i te mea e ua afa te nunaa, i roto i te reira huru ua puai atu te faaiteraa i te opuaraa a Atua e te mau faaotiraa a te apooraa rahi amui. Ia haamaitaihia te Atua no te manuiaraa tana i faatupu.

Matahiti 1997 ua tauihia mai i roto i te paroita no Taevaro. E paroita matara atoà teie i roto i te mau faaapîraa a te etaretia no te mea na utuafare orometua i na mua mai ia maua e na utuafare matara i roto i te titauraa a te etaretia na roto i te mau haapiiraa. Te ohipa e rave te haamaitairaa i te oraraa faaroo e tautururaa i roto i to ratou oraraa amui.

O Moorea te fenua ,te i parauhia o Aimeho e o tei parau atoàhia o Tai Nuna o na Moora ura i te mata ooi. E tauturu rahi tei roaa ia maua i roto i te taviniraa i te mea e ua tae teie tuhaa i nia i tera faaotiraa a te etaretia e hio faahou to tatou parau iau i te turamaraa a te parau a te Atua. E nunaa teie tei here i tona fenua e tei here i te taata.

Matahiti 2003 ua tauihia mai i Papara i

te tuhaa 2. Hou maua a tae ai i roto i teie paroita ua oti te hohoà o te orometua i te hamanihia, te tumu mea na te tuhaa toru atu maua. Te taara ia ia tatou ua haamata eana te fifi te tupu. Te au ore, te farii ore, te manao ino. Aita ra tera huru to ratou i riro ei otoheraa i roto i te taviniraa. I reira iho a te papuraa te tahua ohiparaa e te mea e tano e rave ia mania te niho o te faatupu ino. Ia haamaitaihia te Atua no tana tauturu tuutuu ore na roto i te mau haapiiraa, te mau farereiraa, te mau ruru-
raa e te mau fariiraa e vai atura. Na teie mau raveà i tauturu e faaitoito i te paroita i te iteraa i tana tuhaa iroto i te oraraa amui. I mua i teie mau fifi, te titauroa ia roaa te haehaa e ia puai atu a i te faaiteraa i te Here e te Aroha o te Atua.

Matahiti 2009 ua tauhia mai i Tiarei e Mahaena i te tuhaa 1. E piti teie na paroita mea taaê te tahi i te tahi, E mau taata haehaaroa. Na te reira huru to ratou e haapii mai ia maua i te ohipa e tano e rave oia hoi te haapiiraa tei faaitoito ia ratou i te imiraa i to ratou parau ia roaa ta ratou haamaitairaa i te Atua iau to huru.

Te haamaitai nei maua i te Atua no tana tauturu ia maua i roto i te tavini raa.

Haamaitai i te Atua no te mau tamarii tana i horoà mai, tei riro atoà ei rima ohipa i roto i te taviniraa. Ia hanahana te ioà o te Atua i nia i to tatou fenua Maohi Nui.

VAUVAURAA A VAETUA MĀ

Feruriraa âmui

Te tau haapaariraa i Raivavae, i te fenua âià : ua hiò-tamarii-hia māua, e i muri aè, ua tau i te hiòraa a te pāroita, ua hiò òrometua mai i tei faatāhinuhia ei òrometua. Ua ò maitai māua i roto i te oraraa âmui o te pāroita. E 8 matahiti māua i Raivavae, no te mea eita e taiòhia nā matahiti haapaariraa, taiòhia atu ra e 6 matahiti taviniraa.

Te parau no te àmuraa māa i Raivavae ? Ua haamata te taata i te haapae i ta te fenua, no te àmu i te mau māa no rāpae mai. Oia i te pae no te oraraa, mai te peùe fenua tei haapaehia no te rave i te peùe

papaa. No reira, ua tauturu māua i to te fenua ia faaòhipa faahou i ta rātou iho peùe (raaraa), e ia au i te tahi hiòraa âmui, tauturu i to te fenua e tinai i te hupehupe.

Ua haamau o Vaetua vahine i te Tomite Vahine no te tauturu i te oraraa pāroita, riro atu a i te reira ei tauraa i te faanahoraa a te Āpooraa Tiàtono te faatere o te tāatoàraa o te oraraa.

Te tauturu a Iatōpa a Mahaì ? Ua tauturu ia māua no te mau àhopa òrometua, mā te faatura atoà mai ia māua.

Te tau tāviniraa i Moorea : e ao âpī teie, e e fanahoraa porotetani âpī. E tauturu rahi ta Pāpā Āto Òrometua ia māua no te hiroà māðhi, no te àroraa i te hooraa fenua. Te tahi taaêraa i Moorea, fenua fārii rātere, te ora ra te taata pāroita i te òhipa i te mau « club » mā te itoito, e te itoito atoà ra i te pae no te oraraa faaroo : te taì ra te « guitare » i te hōtera, e te taì atoà ra i te fare pure.

Ua haapii Vaetua vahine i to te pāroita i te hāune, e ua haapii te mau vahine moorea ia na i te hāmani i te hei upoo.

I te pae no te reo peretāne : na te mau tamarii, te feiā âpī e rave i te reira tuhaa. E oia atoà no te reo tāpōnē.

Te tau i Tahiti, Papara, Tiarei/Mahaena : i Moorea, i ora mai na òe ei mata ara, peretiteni tuhaa, ua tauturu ānei te reira ia òrua i roto i te mau pāroita i Tahiti nei ?

I Papara : e tiā ia parauhia e « ua mania te niho o Papara », no te mea i te ômuraara, ua hāmani rātou i te tahi hohoà no māua, e i muri mai to rātou iteraa e o vai rā māua. Aita ta rātou ôpuaraa i manuia, oia hoì aita ta rātou hohoà hāmani no māua i upootiā i niā i to māua tiāraa ùtuafare o ta te pāroita i ìte mata, i faaroo tariā, e i fārerei roa.

RAÏ MĀ

Te Ûtuafare Òrometua e ta na tāviniraa i roto i te Ètārētia e te nūnaa

I te matahiti 1988

I muri aè i to māua tāatiraahia i Papara, ua haere māua e fārerei ia Tehaapapa i Pāôfai no te faaō i te âua pipi. Te reira rā matahiti, aita ā ia te ìmiraa rāvēà i matara. Ua hoì māua e ua faanaho i to māua oraraa.

I te matahiti 1994

Mea hape noa i te mātaitàiraa i ta tātou faanahoraa i te mahana māa i roto te âfata teata. O Tehihio terā e tatara ra i te faanahoraa no te ìmiraa rāvēà. I reira to māua hoì faahouraa i te faatereraa, pāpaì i te rata no te faaō.

Te Matahiti Ìmiraa rāvēà

E 23 rahiraa mātou i te reira matahiti, e 9 noa fare to te âua pipi. Te haapiiraa, mai te hora 4 e tae atu i te hora 6 i te ahiahi. Mea fifi no te tāpapa i te haapiiraa no te hora òhipa. Eita te Fātu òhipa e tatara i to òe fifi. Ta māua faanahoraa, e faaharuaru o Raì.v i te haapiiraa, ia hoì atu i te fare i papara a faaroo atu ai. Ua rohirohi hoì i te tere peregò papara/papeete/pa-

para, e no te òhipa.

Mea faufaa roa terā matahiti ìmi rāvēà no te mea, e faaitoito òe i te tatara ia òe.

I te Âua Pipi

Mea òaòa roa ia i roto i na matahiti e 4. Mea tūàti te mau pīahi e te mau pīahi, te pīahi e te mau òrometua e te faatere. E pupu maitaì roa ta mātou no te mea, te vai ra te tāmuta, te tataì peregò, te tuutu māa, te tahuà faaàpu, te ravaàìUa nahonaho te âua pipi a haere atu ai mātou i roto i te haapaariraa. Ua tano ihoā ia faahoì mai terā mau haapiiraa no te tauturu-
raa i te pipi òrometua i roto i te pāroita.

To māua noa māa fifi, no te mea ua faanaho māua i to māua oraraa, ua tarahu i te moni no te patu i te fare, ua âpee atoà te reira mea ia māua. Te auraa, mea iti roa te moni e toe mai i roto i te tauturu âvāe no te oraraa. Aita rā te reira i haafifi ia māua.

I Raivavae. Rairua-Mahanatoa

Tē ô te Pureraa. E pureraa i te monirē, e pureraa i te mahana toru, mahana pae, tāpati poìpoì, avatea e te ahiahi. E tuaroìraa. E Pureraa àti faaao. No reira te tuhaa 5 i te òhie i roto i terā mau tuhaa. Na te òrometua te faaiitoraa i te mau tāpati atoà.

Mea tūàti roa te mau pāroita, te tāvana òire, te mau faatere haapiiraa, te mūtoì farāni.

I roto i te tahi puta o ta ù i pāpaì, ua tuu vau i terā manaò e, e âfai i te âua pipi i ô. E tano maitaì i vāhi faaineineraa no te mau tiàraa.

I Huahine-Fitii

-Te vai ra te tahi mau faanahoraa i haamauhia mai. (na te reira noa òrometua te reira faanahoraa). Hiòraa : E vāhiraa pāne ta te mau haapii parau maitaì.

-Ua ôtaa te tārahu. I teie mahana o na te tahi pāroita tiāmā roa.

E faaitoito te ùtuafare òrometua i te âpee i te tāatoàraa o te oraraa o te pāroita, te fenua, te tuhaa, Et°.

VAUVAURAA A RAÌ MĀ

Feruriraa âmui

Te tau i Raivavae : E oraraa taaê roa to Raivavae Raïrua-Mahanatoa, i te pae no te pureraa (monirê, mahana toru, mahana pae) : e ô te tāatoàraa i roto i te faadhuraa no te pureraa. No māua nei, e mea huru rahi teie mau taime pureraa i roto i te hepetoma, a taa noa atu i te tāpati.

Te tahi mau tūramaraa no roto mai i te mau ùtuafare òrometua :

-Te tahi manaò tauturu : e tauturu rahi tei noaa ia ù, ia vai ineine noa te ùtuafare òrometua no te pāhono i te mau hiaai e te mau hinaaro o to te pāroita no te oraraa faaroo.

Te tahi hiòraa : ua ineine maitai o Raï mā hou a tuuhia atu ai i roto i te pāroita.

-Te tahi manaò tauturu : oia mau, ei ùtuafare òrometua ineine no te aratai i teie nā pāroita e te fenua tāatoà : ua âfai au i teie mau maitai i te fenua Nouméa.

Te tau i Fiti/Huahine : ia māua i tae atu, e faatià atoà te mau Haapii Parau Maitai i te ôroà. Ua òre rā te reira i teie nei, inaha na te Òrometua e rave i te reira tuhaa.

Te tahi hiòraa : e tahua pāutuutu o Raivavae no te haapaari i te Pipi.

Te tahi hiòraa : oia mau, te vai ra te manaò e haamau i te hoê Âua i rāpae ia Faiere Heremona, te faaineine nei rā te Faatereraa ia Hurepiti mā te haafaufaa i te tahi atu mau vāhi ei tahua faaineineraa i te mau pipi.

TETUANUI MĀ

Te Ûtuafare Òrometua e ta na tāviniraa i roto i te Ètārētia e te nūnaa

I roto i te hiōraa a te Māōhi, ua niūhia te ùtuafare i niā i te parau no te haapii. Te haapiiraa i te tamarii ia riro mai o ia ananahi ei metua faatupu ora. E haapiihia o ia i to na reo, ta na peu, ta na māa, ta na faaàpu, ta na vāhi tautairaa, oia hoi, faaìtehia te mau vāhi e ora ai o ia.

Ia parau-anaè-hia te ùtuafare òrometua, e ùtuafare ia tei reira te tahi taata e tiàraa òrometua to na. E taata tera, tei ora âmui e to na hoa here e ta na mau tamarii. Te auraa, te ùtuafare òrometua e vāhi ia e ìtehia ai te tahi taata e àore ia te tahi nā taata tei amo i te tiàraa haapii. Oia hoi, e ùtuafare tei faaàmu, faaàhu, paruru, aupuru, faaora, e ùtuafare faatupu ora ia au i te hinaaro o te Atua.

Eiaha ra e manaò e, eita o ia e faaruru i te mau tamataraa, te mau haafifiraa, te mau manaò faahapa, vahavaha, no te mea ra, ua rave o ia i te hinaaro o te Atua ei papa no to na ùtuafare, e te parau a te Atua ei aratai ia na, hiā noa atu ā ra o ia, na to na faaroo e faatiā ia

na. Haamanaò i te parau o to tatou Fatu i mua i to na tiàraa haapii, te vai ra tei au mai, te vai atoà nei ra tei òre e au mai ia na no te mea te faaòhipa ra o ia i te parau a to na Metua.

I roto i te ùtuafare òrometua, te vai ra te tahi tītauraa i nā metua ia rave i to raua tiàraa no te faaite i to raua paari no te faatupu i te ora no to raua ùtuafare. E metua tei roto ia rāua te mau mea atoà e tupu ai te maitai, te hau, te òaò e te ora. Na nā metua e aratai e e faatitiāifaro i te èà o ta rāua i fānau e i faaàmu, ia riro mau ā te tamarii amuri aè ei metua tei î atoà i te paari e te ìte no te faatupu i te ora i roto i to na oraraa.

Tei riro ei ùtuafare òrometua, ua riro atoà ia ei ùtuafare tei parahihia e te aroha e te here. E tei here ra ua parahiatoà-hia ia e te Atua. Inaha, tei faatupu i te here e te aroha e maitai anaè ia ta na e faatupu i muri mai. Mai tera huru to te Fatu, ia aroha e ia here anaè o ia i te tahi taata, no te faatupu ia i te maitai i muri mai.

Te auraa, aita e aroha e aita e here no te faatupu i te ìno. Te aroha ra e te here no te faatupu ia i te maitai, te hau e te ora tei ìtehia i te ùtu-a-fare. No te mea, te vāhi tei reira te parau no te haapiiraa maitai tei rēniahia i niā i te parau a te Fatu, ua ora ia.

No māua te riroraa mai ei ùtuafare òrometua i teie mahana o te faarioraa ia i to māua oraraa ei vāhi e ìtehia ai te ora, te here e te aroha. E tomo i roto e e haere i rapae i te ùtu-a-fare e ora noa ihoā o ia. Te vāhi matamua ia i reira te ùtuafare òrometua e haamata ai i ta na tāviniraa.

Ta na tera tautooraa eiaha te here e te aroha ia mutu i rotopu ia na e to na ùtuafare, e o na e to na Atua. E teie manaò no te haapāpū atoà ia ia tatou e, te parau no te hau o te Atua eere i roto noa e àore ia na roto noa i te Ètārētia e tupu ai. E tano atoà ra teie hau to te Atua e haamata na roto i to tatou iho

mau ùtuafare.

Riro atu ai te reira huru tāviniraa, ei tautururaa ia na i roto i ta na tāviniraa i roto i te ùtuafare huru āano atu ā tei parauhia te ùtuafare o te mau maru-Metia, oia hoi, te Etārētia. Te vāhi e arataihia ai, e haapiihia, e tauturuhia ai te tahi pupu taata ia au i te tahi mau faanahoraa tei papahia i nià i te parau e te hinaaro o te Atua Metua tei faaitehia na roto mai i te parau (Pīpīria, fenua, taata) tauturuhia teie tuhaa e teie Vārua Faaà.

Ta tatou e parau nei te vārua tei haamanaò a tahi roa i te mau parau a te Fatu; e te piti, te vārua tei ìte i te faataa i te mea maitaì e tano ia na rave ia tupu te hinaaro o te Atua na roto ia na, e te mea te òre e tano ia na ia rave no te àpe i te riri parau tià o te Atua.

I reira, eere atura o ia i te tahi noa ùtuafare tei tāvini noa i te Etārētia i reira o ia tē riroraa mai ei ùtuafare òrometua, e ùtuafare ra tei tītauhia e tāvini nāmua roa i te Parau. Inaha, mea na reira to te Atua faaìteraa mai ia na, mea na roto i te Parau.

Tei roto te ùtuafare òrometua i te Etaretia, tei roto atoà ra te Etaretia i te Totaiete, Te auraa, riro noa ai te ùtuafare òrometua ei ùtuafare i roto i te Etārētia tei roto atoà ra teie ùtuafare òrometua i te totaiete.

I roto i te totaiete, ua rau ia te huru e ìtehia. Ia vai ara te ùtuafare orometua eiaha o ia ia riro i roto i te faarapuraa a teie ao. Ua ìte tatou e, te tomoraa i roto i te tahi vāhi âpī e mea âpī anaè ia te mau mea atoà no tatou. E te reira âpī e faaâpī atoà I ta tatou huru tāviniraa, e te reira te mea âpī ai tatou.

Te mea pāpū ra te tomoraa i roto i te tahi vāhi âpī to tatou atoà ia faaitoitoo-raa i te tomo i roto i te tahi nūnaa mātau-òre-hia e tātou, no te mea, e peu to na, e reo to na, e hīroà to na. Tei ia tatou atura i te ìmiraa ia maramarama i te huru o to na oraraa ei rāveà e ò atoà atu tātou i roto i teie nūnaa âpī. Tītau-

atoà-hia ra tatou e faaère, e vaiiho, e àore ia, i te tahi taime e haapae i ta tatou no te tītau i te maramarama no te huru o te oraa o te tahi nūnaa. Eere ra teie manaò no te parau ia tatou e faaruè i ta tatou. E horoà ra i te tahi taime to tatou no te tuatapapa i te parau o te vāhi, te nūnaa e ora ra i reira, ia ôhie ia tatou i te fārii i tera huru to ratou, e ia ôhie atoà i te fenua e tera nūnaa i te fārii mai ia tatou i roto ia ratou ei ùtuafare òrometua no te Etārētia Porotetani Māðhi.

Eiaha ia moèhia i te ùtuafare òrometua te vāhi tei reira to na paturaa i to na ùtuafare. E haaraa atoà na na ia vai Etaretia noa te Etaretia e ia parahi o ia i roto i te hau o te Atua ta ta na parau e aratai. Te auraa, ia vai ùtuafare òrometua noa te ùtuafare òrometua, e ia vai Etārētia noa te Etārētia i roto i te totaiete ta na e ora ra e ta na e tià ra i te iòà o te Atua ia au i te tonoraa a te Etārētia.

Teie mau parau atoà e mau parau feruri, tuatāpapa, tāuàparauhia e te ùtuafare òrometua o Tetuanui mā. Te mau manaò tera e tano e horoà atu i teie taime i nià i teie tumu parau ta tatou. Te paturaa ra, te faaravaàraa, te faananearaa, e te faahohonu atu ā tei roto ia tatou.

Ta māua ra teie mau parau e faaitoito nei i te ora i roto i to māua oraraa ùtuafare òrometua no te EPM. Eiaha ra tatou e manaò e, aita to māua paruparu atoà i te tahi taime i te tāpeà e te faaòhiparaa i teie mau parau. Tera ra, ua riro teie mau hiòraa e to tatou mau manaò i roto i teie faaineineraa tāmau ta tatou ei tūraì ā ta māua hiòraa i te parau no te huru o te tāviniraa e tītauhia mai ra ia māua i teie mahana, mā te òre atoà ra e haamoèhia, i te Atua anaè ra te Hau, te Mana, e te Hanahana e âmuri noa atu...

VAUVAURAA A TETUANUI MĀ

Feruriraa âmui

E hiòraa teie na māua, oia ei ùtuafare māòhi « hou te tau faaineineraa », « i te tau faaineineraa », e « te tau tāviniraa ».

Àpi 1 : To òrua paturaa i ta òrua tāviniraa i nià i te papa no te ùtuafare māòhi, e inaha i teie mahana, ua pararī te ùtuafare māòhi.

E hiò atoà i te parau o te « arioi » ? E ùtuafare ârearea te reira. Âreà i teie i orahia mai e māua, o te ùtuafare māòhi tei tauturu ia māua. Te ùtuafare māòhi, ua niuhia i nià i te « haapii », te « tāmāa ».

Te mau tamarii a te ùtuafare òrometua, o te tahi ia tauturu rahi i te òrometua i roto i te tāviniraa.

Te ùtuafare faaàmu... Eere ānei teie i te tiàraa o te metua tāne e te metua vahine ?

Te ùtuafare, e vāhi tei ô te ora. Te ère nei rā tātou i ta tātou iho no te rave ia i ta vētahi.

I te taima no te tāàtiraa, e parauhia te tāne ei metua tāne, e te vahine ei metua vahine.

Te ùtuafare : te huru parauraa, te metua, tei roto ia rāua te mau mea atoà e ora ai te tamarii, eere ānei e ò atoà mai te tahi

atu mau taata, fētii ? No māua, teie ia tei orahia mai e māua, eere rā no te haafaufaa òre i to pihai iho. Ta māua tītauraa, ia riro ta māua mau tamarii ei metua.

Mea au roa ta òrua hohoà i pata mai, mauruuru.

Ua anihia Tetuanui e tāuàparau i tei tupu na i Tiroama : ua riro tei reira tāuàparauraa ei tautururaa i te tāatoàraa o te mau ùtuafare òrometua.

Te riri parautià o te Atua ? E parauraa ia na te mau « poete ». Mai ia tātou e riri nei i te tahi taima, e riri atoà te Atua.

Te hinaaro o te Atua ? E aha te hinaaro o te Atua ?

E mea peàpeà roa na māua ia òre tātou e ìte e aha te hinaaro o te Atua.

No te tauturu i te ùtuafare òrometua, ia ara tātou no te mea e âpee te fii i te ùtuafare òrometua, maoti rā te Ètārētia i tauturu i te ùtuafare òrometua.

Te hinaaro o te Atua : o vai tē òre e ìte i roto i te pure a te Fatu i te mau mahana atoà ?

Ta tātou tuhaa, eere ia riri mai ta te Atua ia tātou, faaitoito ia vai noa mai te maitai o te Atua : àraàra aè to tātou mata, aita te maitai o te Atua e tau.

Faaiteitēraa rāau

Rāau taèro ià, tōmea.

E 2 rauère metua puua tià hoê, 1 âuà pape (âfa), ôfatifati i nā rauère ia tahe te tãpau i roto i te pape, e a inu atu ai. 1 inuraa i te mahana.

Te mau parau feruri a te mau ùtuafare òrometua

Mahana pae 24 no Fepuare 2012

TE MAU PARAU FERURI O TEI MATARA MAI

I. Te mau feruriraa parau

1. Te òrometua, to na tiàturiraa e ta na tāviniraa

Te òrometua māðhi e àti i te Metia.

Te vai ra te faanahoraa.

Te òhiparaa a te òrometua vahine i roto i te mau vahine e hoo ra i to rātou tino.

2. Te tāviniraa a te òrometua i roto i te Ètārētia

Te tauturu a te òrometua i te Ètārētia. Te tauturu a te Ètārētia i te òrometua.

Te òrometua e taata haapii e e rauti i te faanahoraa.

Te Parau a te Atua e te Faanahoraa. Te Fāiraa faaroo : Nā hea i te papa ? Te tiāmāraa i te faanaho e ia au i te parau o te fenua. E òhipa āmui teie.

3. Te tāviniraa a te òrometua i roto i te nūnaa

Te òrometua e mata ara o ia i te mau fifi o te nūnaa. E faaite i to tātou manað, e āpee i ta tātou faaiteeraa.

Te òrometua e te parau o te māhū.

Te òrometua i mua i te ùtuafare tāne-tāne, vahine-vahine.

4. Te mau parau i matara mai

Te Fāiraa faaroo e papa i nià i te Atua no te Here e te Aroha (te Metua, te Tamaiti e te Vārua), te Parau a te Atua, te iða o te Ètārētia Porotetani Māðhi, te Fenua, te Nūnaa.

Te Vahine i nià i te tiāraa òrometua : E tauturu i teie mau tuahine, ta tātou mau pāroita, ta tātou mau Tuhaa. E fārii i te òrometua taanoa.

Te Òrometua, to na maì e ta na tāviniraa : To tātou taote mātāmua o tātou. Te faanahoraa te òrometua i ta na òhipa e te taime faafaaceraa.

II. Te mau Vauvauraa

Te òrometua vahine e te òhipa a te mau vahine. Te hiðraa a te pāroita i te òrometua vahine.

Te pipi òrometua taanoa e e vahine : Te haapaariraa...

To tātou parau : Ta na tauturu ia tātou. E hið i te pae maitaì e te pae ìno. To tātou parau e te Pipīria.

Te òrometua, to na maì e ta na tāviniraa.

Te òhiparaa a te òrometua i roto i te pāroita tei òre e fārii maitaì.

Te tahi tahua maitaì no te haapaariraa i te pipi o te Tuhaa 5.

Te fifi ei haapiiraa tei tītau i te hið-faa-hou-raa.

Te tāviniraa e parau no te « tātou ».

III. Te mau tumu parau e feruri

1. Te fāiraa faaroo : Nā hea i te papa ? Te tiāmāraa i te faanaho ia au i te parau o te fenua ? E òhipa amui.

2. Te vahine i nià i te tiāraa òrometua : pipi taanoa e vahine i roto i te pāroita. Te hiðraa a te pāroita i te òrometua vahine.

3. Te òrometua, to na maì e ta na tāviniraa.

(E hið nā pupu e 3 i nā tumu parau e 3)

*Pupu 1 : Nohoarii mā, Tehihio mā,
Tāmuera mā.*

**1. Te fāiraa faaroo :
Nā hea i te papa ?**

**Te tiāmāraa i te faanaho ia au i te
paru o te fenua ? E òhipa amui.**

Pāhonora a te pupu 1

1. Fāiraa : to te taata ia faaìteraa i te mau
mea ta na i ìte.

Faaroo : hōroà i te tarià, fārii i te parau.

Fāiraa faaroo : no te Atua te taata nei e
fāi ai i to na faaroo.

2. Te vahine e te tiāraa òrometua, e tiā-
raa tāvini to na, rau noa atu ai te hiōraa a
te pāroita.

3. Mai : eiaha e haafaufaa i te mai.

Eiha e faarahi i to na parau. Haafaufaa i
te parau no te tāviniraa. Na to faaroo e
faaora i to mai.

Feruriraa âmui

Te fāiraa faaroo : e tano ānei i nià i te
Atua e aore ia i nià i te Parau a te Atua ?

Te Atua i ô nei, e Atua mau ia tei òre roa
e tūati i te tahi atu mau atua.

E aha te taaēraa i roto i te Atua e ta na
Parau ? Te Atua e tiaturihia nei, o te Atua
ia e faaite mai ra ia na nā roto i ta na
Parau.

Te tahi manaò, e òhipa âmui teie na
tātou. No reira, e tūati ia hiòhia ei òhipa
âmui. Teie « âmui » e parauhia nei ?

Te Atua e parauhia nei ? E te Tamaiti ia,
e te Vārua ?

Teie Atua, o te Atua Torutahi : Te
Metua, te Tamaiti, e te Vārua Maitai.

Mauruuru no te mau tatararaa, inaha te
matara mai ra te tahi mau feruriraa no te
faanaho i te papa o te fāiraa faaroo.

*Pupu 2 : Tetuanui mā, Vaetua mā,
Tereva mā.*

**2. Te vahine i nià i te tiāraa òrome-
tua : pipi taanoa e e vahine i roto i te
pāroita.**

**Te hiōraa a te pāroita i te òrometua
vahine.**

Pāhonora a te pupu 2

1. Ia papahia i nià i te parau tumu o te
fenua, e ia au i te hiroà māòhi.

E vāhi e haamauhia ai e te tiaturiraa o te
Māòhi.

No te Māòhi, te mau mea ato e hāati ra
ia na, te reira to na tiaturiraa.

E tiaturiraa pāpū e te ora, te mau parau
ta te fenua e amo ra e mea ora.

Hiōraa : te mau paripari fenua. E mau
parau te reira, e âruerue ra, e faateniteni i
te Atua.

2. E òhipa teie na te tuhaa, te faaineine-
raa i te mau pāroita i te fāriiraa i te mau
pāroita i mua i te fāriiraa i te mau vahine
e mau ra i te tiāraa òrometua.

Ia faaitoito atoà te vahine i te faaite i ta
na tuhaa.

No te taanoa : ia faaineinehia i roto i te
pāroita, âpeehia e te òrometua hou aè te
Âua Pipi.

Ia tātihia hou aè te tau haapaariraa e
aore ia i muri noa aè i te tau haapaariraa.

Ia riro i teie mau òrometua o teie uì ei
hiōraa maitai na to muri mai.

3. Faahepohia e haere i te taote pau roa
te matahiti.

Tahee i te rāau māòhi.

Fāito mai ia òutou : 80Kg te ôtià hopeà.

Eita ia te tāviniraa e fifi.

Feruriraa âmui

Hou aè te Âua, e haafaufaa maitai i te
« faaineineraa » i te pipi vahine taanoa e
te vahine ei òrometua.

Te vai atoà ra te mau ùtuafare òrometua,
ia tonona-anaè-hia e mea haere taanoa ia.
Nā hea ia ?

Te vai atoà ra hoì tē haere mai e te fētii
tātoà. Ia âpeehia ia te taanoa e te pāroita
e te Tuhaa.

No reira, ia tāne-mau-ā-hia te òrometua
taanoa.

Te vai ra te tahi mau pāroita e mau tuhaa
tei òre i ineine no te fārii i te « vahine »
ei òrometua. E tià ia faaturahia, e âpeeraa
no te faaineine i te reira mau pāroita e te
mau Tuhaa. O te mau haapiiraa ia e ma-
tara mai mai roto mai i nā Òrometua va-
hine e ora nei i te Tuhaa 1. Na te reira atoà
e tauturu i te Faatereraa i te âpee i te pipi
taanoa, e te mau vahine e òrometua ra.

A taa noa atu ai te reira, e tià roa ia haa-
manaò i te parau no te tauturu : e tauturu
tātou ia tātou.

E tauturu ia tātou ia fārii i te vahine ei òrometua, e tae noa atu i te mau ùtuafare e haere taanoa mai.

E tano atoà rā e haamanaò e e tuhaa atoà ta te vahine e mau ra i te tiàraa òrometua : tuhaa faahau ia tātou iho.

Te parau no te tāàtiraa i te taano hou aè e aore ia i muri aè i te haapaariraa. I pihai iho i te reira, te vai ra te tuhaa no te âpee-
raa i roto i te pāroita hou a ò atu ai i te Âua.

Eiaha tātou e faariro te tāàtiraa ei faaheporaa, no te mea te vai ra tē òre e hinaaro e tāàti.

E hiò atoà te mau pipi taanoa e tāàti nei i roto i te tau faaineineraa i te Âua. E ara eiaha te reira ia tupu, no te mea te vai ra te tonoraa a te Ètārētia. Te tuatāpapahia mai ra te reira e te Tomite Heremona.

I teie mahana, te matara ra te EPM no te taanoa e no te ùtuafare ei òromeuta.

Te hepohepo nei te tahi mau pāroita no ta rātou mau òrometua taanoa, vahine noa atu ā, tāne noa atu ā. Inaha, aita te porotetani i mātau i te òrometua taanoa, e i mua na, e faaauhia na te vahine na te òrometua taanoa a tauturu atu ai i teie ùtuafare ia ora i te tiàraa metua. E tano e haafātata i te òrometua taanoa no te tāuàparau ia māmaramama tātou i ta na e ora ra, mā te haamanaò atoà rā e i roto i to tātou hiroà, te vai ra tē ora taanoa ra. No Vincent, ua haapāpū mai o ia e mea au roa na na to na oraraa taanoa. No reira, e tià ia faatura i te reira huru tāviniraa a te taanoa. E tauturu atoà rā tātou i te taanoa i roto i ta na tāviniraa, mā te haamanaò e mea âpī no tātou te parau no te taanoa ei òrometua.

A hiò na i te mau òrometua i mua na, ia faaruè te vahine, e ìmi te pāroita i te vahine âpī na te òrometua, no te mea aita te pāroita e hinaaro ei ia vai ìvi ta na òrometua.

E tau i na te Ètārētia i mua i te parau no te taanoa. I teie mahana, ua nuu roa i mua, no te mea ua haamauhia te taanoa ei òrometua : eere rā i te mea ôhie i mua i te taanoa-òrometua, eita te mau faatere Ètārētia e faaea i te manaònaò i te reira òrometua.

Pupu 3 : Namata mā, Rai mā, Terii-tariateariihaumatani mā.

3. Te òrometua, to na mai e ta na tāviniraa

Pāhonoraa a te pupu 3

1. E papa i nià i te Atua o te here e te aroha, e papa atoà nià i te iòa o te Ètārētia Porotetani Māòhi, e ia au i te vāhi ei reira tātou e òhipa ai, e e papa ia au i to tātou nūnaa māòhi, e tae noa atu i te ture no te aroha e te here.

2. Eere i te mea ôhie. Te vai ra te pāroita, eiaha e haere taanoa, haere ùtuafare rā.

Tarai-aè-na-hia to òe fāito.

Faaea noa i nià i te mātau.

Auraro noa ra.

Tuhaa a te mau òrometua no te faaineineraa i te pae no te pāroita e te âpooraa tiātono no te haereraa mai o teie vahine.

3. Ia hiòpòhia te òrometua hoê taime i te matahiti.

Fārii e ua maihia no te rapaauraa.

E haere i roto i te faataimeraa no te faaora i te mai.

Feruriraa âmui

Te fifi, o te taata ia tei òre i ìte e te maihia ra o ia. Inaha, ua ìte anaè tātou i to tātou mai, ua tāere roa ia. I teie nei rā mahana, te âpee ra te Faatereraa i ta na mau òrometua.

Te faaheporaa e haere i te taote : te tahi fifi, eita ihoā e âfaro i te taote, no te mea eita e haapaòhia te faanahoraa a te taote. Hoê ā fifi e te taata tei òre i ìte e tē maihia ra o ia. E tano e faahaere faahou i te « tāhee ». E faahepo ia tātou e « tāhee », no te mea e âpī te tino, te feruriraa, etv.

I mua i te parau o te mai, e faarahi te parau o te « ora » : o tātou te taote mātāmua roa, tāraniraa i te maa, e hiò faahou i te maa e au no te tino i teie mahana.

Te tahi tumu o to tātou mai, o to tātou ia tāpeàraa i to tātou mau pēpēraa i te parau a te taata, to tātou mau riri : tāhee no te tūrai i te reira mau mea i rāpae.

To tātou taote mātāmua, o ta tātou iho. Ia tae anaè te òrometua i roto i te tahi mai, e fārii atoà tātou ia faataime te òrometua

i ta na òhipa. E eiaha e huna e e maì to tātou.

E hiò atoà ia i te mau pāroita e vaiihohia atu e te òrometua e rave maì i Tahiti no to na maì.

E tauturu to tātou faaroo ia tātou ia ora to tātou maì, a taa noa atu ai ta tātou mau rāau māòhi, etv.

Te tahi manaònaòraa : te rahi noa atu ra te mau òrometua e roohia ra i te maì.

E mea faaroo òre roa te mau pāpā òrometua : aita e faaroo i te parau ; e tauturu te parau i te faaora i te maì.

Ia maìhia te hoê òrometua, e tāfifi atoà te tahi atu mau òrometua e mau pāroita : e titau maì te reira ia oraraa āmui o te òro-

metua ia ìmi i te rāveà no te tauturu i te pāroita tei faataimehia ta na òrometua.

Eiaha te òrometua maì ia riro ei hopoià na te pāroita.

Haamauruuru ia Namata vahine, no te mea eita te òrometua e faaroo i te rahiraa o te taime. Te tahi parau i ta tātou, « tāvini i te Atua ». Te faaheporaa ia tātou e « taòto », te « faanahoraa i ta tātou òhipa ia au i tē maraa ia tātou », te « faaòhiparaa i te faaeaearaa òhipa », e te tahi atu mau tuhaa e tano e feruri no te tauturu ia tātou.

Te mau faaararaa a te mau taote i te mau òrometua i te pae no te « ea ».

**HIÒRAA ÂMUI
A TE MAU PUPU
E TA TE TOMITE FAAINEINERAA TĀMAU**

**HIÒRAA ÂMUI
A TE MAU ÛTUAFARE ÒROMETUA
I NIÀ I TE FAAINEINERAA**

Pupu 2

Pupu 1

I- E AHA TE MANAÒ I NIÀ I TE HURU TUPURAA O TE FAAINEINERAA ?

-Haapupuraa :

Aita e manaò, mea maitai noa.

-Rautíraa :

Mea maitai.

-Haapiiraa :

Mea maitai atoà.

-Parau pāpai :

Mea maitai roa. Ua rave te ùtuafare òrometua tātaitahi i te mea e maraa ia rāua i te rave.

-Manaò rau :

Haamauruuru i te Atua no te mea o ia te tumu no teie òhipa ta tātou. E te reira, no te tautururaa ia tātou i roto i te tāviniraa. Maururu ia Tehae-haa no to na aupururaa mai ia tātou.

II- E AHA TE MANAÒ I NIÀ I TE MAU VĀHI E TANO E HAAMAITAI ?

E tano e haamaitai i te mau mea atoà.

I- E AHA TE MANAÒ I NIÀ I TE HURU TUPURAA O TE FAAINEINERAA ?

-Haapupuraa :

Ua tūati i nià i te haapupuraa ia au i te mau uiraa i hōrōhia.

-Rautíraa :

Mea oraora. Mea naho maitai te ôpereraa o te manaò.

-Haapiiraa :

Ia faaineine maitai te tomite rauti ia na, ia rave atoà mai i te manaò pāpū i nià i te tumu parau.

-Parau pāpai :

Mea rau te hiòraa . Aita e parau faufaa òre. Ua tauturu te tahi i te tahi.

-Manaò rau :

Ia faaitoito maitai te pupu rauti ia rātou i nià i te mau tumu parau i hōrōhia, no te mea te tiaira te mau òrometua i ta rātou hiòraa.

II- E AHA TE MANAÒ I NIÀ I TE MAU VĀHI E TANO E HAAMAITAI ?

-Haapupuraa :

Mea maitaì i te tahi taime ia faatahia te mau òrometua vahine e to rātou ùtuafare, ia matara to rātou manaò.

-Rautīraa :

Tei hea atu ra te anīraa a te Tuhaa 1 ia faataahia te tahi taime no te tomite rautī a te EPM (Turo) ia âmui mai no te tauturu i te feruriraa ia au i te tumu parau. Hiòraa : Parau o te tāviniraa.

-Haapiiraa :

Faaravaì mai i ta mātou hiòraa. Faaineine mai i te tahi parau pāpāi i nià i te tumu parau (hiòraa, tāviniraa).

-Parau pāpāi :

E tano ia hiòhia te tahi parau tumu o te fenua ia riro ei hiòraa e ei tautururaa ia tātou i roto i te tāviniraa (parau pāpāi Tāmuera).

-Manaò rau :

Ua ineine te fenua i te tauturu ia tātou i roto i ta tātou tāviniraa. Tei ia tātou i te fāriiraa.

Pupu 3

I- E AHA TE MANAÒ I NIÀ I TE HURU TUPURAA O TE FAAINEINERAA ?

-Haapupuraa :

Tano maitaì te hiòraa a te pupu, rau atoà te manaò.

-Rautīraa :

Tano maitaì, faatura-maitaì-hia te hora. Tauturu i te tereraa haapiiraa. Ôpere māite rātou ia rātou i roto i te rautīraa.

-Haapiiraa :

Tano maitaì, tauturu maitaì i te tāviniraa.

-Parau pāpāi :

Ua rau te hiòraa i nià i teie tumu parau. Tauturu rahi ia tātou.

-Manaò rau :

Na tātou iho e haapaò ia tātou : māa, vāhi, tumu parau e tūati i te òhipa.

II- E AHA TE MANAÒ I NIÀ I TE MAU VĀHI E TANO E HAAMAITAÌ ?

-Haapupuraa :

Âmui te ùtuafare. Te vai ra te tumu parau e tano e haapupu te mau māmā anaè e te pāpā. Haafaufaa i te hoa.

-Rautīraa :

I roto i te tupuraa òhipa e haamaitaì ai.

-Haapiiraa :

Ia hōroà atoà te rautī i te tahi tātararaa i muri aè i te pāhonoraa a te pupu

-Parau pāpāi :

Te vāhi e tupu ai te faaineineraa tāmau, e faaineine te òrometua i te parau no te vāhi tei reira o ia i te tāviniraa. Âreà te tahi pae, e tuatāpapa noa ai te tumu parau. Mai te peu e tau i te fenua, e au i te òrometua o te reira fenua ia ìmi mai i te tahi taata no te tātara i te parau o te reira fenua. Eiaha e tuatāpapa i te parau o te fifi, e hiò rā i te vāhi maitaì ei reira e tūraì ai te feruriraa ei hiòraa no to muri.

-Manaò rau :

Hōroà i te taime no te tāmarū. Tūraì hora 2 e haamata ai. Tau i te fenua no te faaineineraa tāmau. E ani ia Turo no te tahi ihoā mau tātararaa.

HIÒRAA ÂMUI

A TE TOMITE FAAINEINERAA TĀMAU

Ua tūtonuhia te Uiraa 2 : E aha te tano e haamaitaì ?

Haapupuraa :

Mea tià ia âmui te rautī i te taime feruriraa pupu. E faaòhipa atoà i te pupu māmā e pāpā.

Rautīraa :

Faaravaì i te rautī i roto i nā pupu e toru a te tomite iho.

Haapiiraa :

E papa e e ômua māite ā i te haapiiraa o te mahana tātaìtahi, mā te hiò i te haapiiraa tumu i noa i te pae hōpeà o te rururaa.

Parau pāpāi :

Ia haafaufaahia te mea i orahia na i roto i te feruriraa e te hiòraa.

Manaò rau :

Te anīraa i to te Tuhaa 1 ia hiò mai 1-2 aè tino âpī no te faaravaì i te tomite rautī.

T e t a h i m a u h i m e n e a t e E P M / T u h a a 1

1. Ua riro ta òe parau
Ei aratai i to ù nei
Mau haereà i roto (i) te nei

Òaòaraa
A tià i nià
Ua maramarama ooo
A tià i nià
Ua maramarama ooo
Ua tae mai nei te ora

2. Ua here te Atua
Ia tātou te Nūnaa e
No to na hāmani maitai ia tātou nei

Òaòaraa
Haamaitai T)Maitai
To na ra iòà T) Ra iòà
Ârue tātou ia na
To tātou Fatu

Hoê taime (2x)
Hoê taime no te pure
Hoê taime no te haamori
Hoê taime no te ta`ù
I te Atua (2x)

E he he he
Tiàturi i te Atua
Hoê taime
No te taime atoà

Hoê taime (2x)
Hoê taime no te himene
Hoê taime no te ârue
Hoê taime no te faateni
I te Atua (2x)

E he he he
Tiàturi i te Atua
Hoê taime
No te taime atoà
Hoê taime (2)
Aroha mai (2)

E Motua no te meitai (Te Atua no te maitai)
E Motua no te henua (Te Atua no te fenua)
E Motua no te vai (Te Atua no te vai)
E Motua no te aki (Te Atua no te rai)

Òaòaraa
Hakati ia e te hinenao (Haaàtihia òe e te herehia)
Mai te kaoha o te aki (Te aroha no te rai)
Hakati ia òe e te mou (Haaàtihia òe e te hau/mārū)
Ai tama ai hoì te tama

E Motua vaiei (Te Atua no te hau)
E Motua haatupu hana (Te Atua no te òhipa)
E Motua no te tou tahi (Te Atua no te toru tahi)
E Motua no te pohue (Te Atua no te ora)